

PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA: 3r ESO PDC

Àmbit Lingüístic i Social Curs: 3r ESO PDC

Departament: Geografia i Història

Professora: María Macario Serrano

Curs 2023-2024

IES San Antonio de Benagéber

ÍNDEX
1. Introducció
a Justificació de la programació. Contextualització
b Marc legal
2. Objectius de l'etapa respectiva vinculats amb la matèria o l'àmbit
3. Competències
4. Continguts
5. Unitats didàctiques i temporització
6. Metodologia. Orientacions didàctiques
a Metodologia general i específica. Recursos didàctics i organitzatius
b Activitats i estratègies d'ensenyança i aprenentatge. Activitats complementàries
7. Avaluació de l'alumnat
a Criteris d'avaluació
b Instruments d'avaluació
c Criteris de qualificació
d Activitats de reforç i ampliació
8. Mesures d'atenció a l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu o amb necessitat de compensació educativa

9. Elements transversals

- a Foment de la lectura. Comprensió lectora. Expressió oral i escrita
- b Comunicació audiovisual. Tecnologies de la informació i de la comunicació
- c Emprenedoria
- d Educació cívica i constitucional

10. Avaluació de la pràctica docent i indicadors d'èxit

*1. Introducció i justificació de la programació. Contextualització

L'ensenyament de l'Àmbit Sociolingüístic del Programa de Diversificació Curricular de 3r d'ESO, comprén les àrees de Valencià, Castellà i Ciències Socials. El nivell d'aprenentatge i socialització serà un dels requisits per aconseguir el títol de graduat en ESO.

L'àmbit lingüístic i social és una de les àrees que s'inclouen en el 3r curs de PDC amb una càrrega lectiva de nou hores setmanals. Aquest àmbit pretén que els alumnes aconseguisquen desenvolupar les capacitats expressades en els objectius generals de l'etapa, incidint en aquelles especialment lligades a l'adquisició de coneixements que faciliten la comprensió de la dimensió social dels éssers humans i el domini de les destreses comunicatives implicades en l'ús de la llengua, és a dir, la utilització del llenguatge com a instrument de comunicació oral i escrita, la qual contribuirà a la integració en el centre i en el sistema escolar.

El PDC de 3r d'ESO està adreçat a l'alumnat que presenta dificultats rellevants d'aprenentatge no atribuïbles a la falta d'estudi o esforç.

Aquest curs està format per catorze alumnes de 14 i 15 anys.

Així doncs, aquesta programació s'ha dissenyat prenent com a referència els continguts, objectius, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable de 3r d'ESO i realitzant una adaptació d'aquests pel que fa a les matèries que s'inclouran dins d'aquest àmbit:

- Ciències Socials: Geografia i Història
- Valencià: Llengua i literatura
- Llengua i Literatura Castellana

- Marc legal

- **Decret 107/2022, de 5 d'agost, del Consell**, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum d'Educació Secundària Obligatòria.
- **Ordre 19/2023, de 29 de juny, de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport**, per la qual es regulen els procediments derivats del Decret 107/2022, de 5 d'agost, del Consell, pel qual s'estableixen l'ordenació i el currículum d'Educació Secundària Obligatòria, i del Decret 108/2022, de 5 d'agost, del Consell, pel qual s'estableixen l'ordenació i el currículum de Batxillerat, així com l'organització i el funcionament del Batxillerat nocturn i a distància a la Comunitat Valenciana.

- Objectius generals de l'etapa específics de l'àmbit

En haver-hi tres matèries es pretén evitar la consideració de l'àmbit com una simple suma d'aquestes, al contrari, se subratlla l'objectiu de reforçar la funcionalitat dels aprenentatges que es consideren bàsics. La present programació, per tant, adoptarà un enfocament globalitzador de les tres àrees.

El programa se centrarà fonamentalment en el següents objectius:

- 1 Aconseguir que els alumnes siguen capaços d'expressar-se de manera correcta en totes dues llengües, tant a nivell oral com escrit.
- 2 Que els alumnes entenguen els processos de canvi històric i les diferents situacions socials, polítiques i econòmiques que han passat al llarg del temps.
- 3 Potenciar com a valors positius l'esforç personal i l'autoestima en el procés propi d'aprenentatge.

Objectius específics de l'àmbit

L'ensenyament de l'àmbit lingüístic i social pretén contribuir a desenvolupar en els alumnes les capacitats següents:

- . Reconéixer en la interpretació dels fets socials el paper exercit pels subjectes històrics mitjançant l'anàlisi de les seues intencions i projectes.
- . Explicar diferents problemes socials tenint en compte la interacció de factors socials i mediambientals en territoris de diferent ordre de magnitud.
- . Identificar les manifestacions de conflictes i de desigualtat social a partir de la informació que apareix en determinats mitjans de comunicació.
- . Reflexionar sobre la relació que s'estableix entre la realitat i les fonts que permeten l'accés al seu coneixement.

- . Aplicar, en les explicacions de processos espacials i històrics, conceptes com distribució, localització, interacció, duració, canvi, o continuïtat.
- . Reconèixer els aspectes bàsics de la situació sociolingüística i cultural a la Comunitat Valenciana.
- . Planificar i regular el procés d'aprenentatge al voltant de la resolució de problemes mitjançant l'aplicació de problemes i procediments bàsics.
- . Obtindre informació rellevant a partir de diverses fonts orals i escrites.
- . Descriure verbalment la informació continguda en taules, estadístiques, gràfiques i mapes.
- . Elaborar mapes temàtics i gràfiques com a estratègies per al tractament de la informació i per a comunicar els resultats d'un estudi sobre un procés social.
- . Analitzar textos periodístics tenint en compte les característiques del gènere, l'organització de les idees i la finalitat amb què es pense utilitzar esta informació.
- . Produir textos de gèneres diferents per a comunicar oralment o per escrit el coneixement adquirit, per a relacionar-se amb institucions de l'entorn escolar i amb intencionalitat expressiva i literària.
- . Participar en situacions de comunicació col·lectives utilitzant el llenguatge com a mitjà de resolució de conflictes interpersonals i de garantir una comunicació fluïda.
- . Utilitzar un metallenguatge gramatical bàsic per a la comunicació a classe en relació amb les activitats de comprensió i producció de textos.
- . Valorar i gaudir autònomament d'obres literàries.

- . Explicar el sentit de textos literaris i explicar els seus coneixements sobre les característiques essencials dels distints gèneres.

- . Assumir i col·laborar en el treball en grup com un mitjà d'aprendre.

- . Mostrar una actitud oberta cap al coneixement.

- . Acceptar que un fet social pot tenir diferents interpretacions en funció de la informació obtinguda de les fonts, les preguntes i les teories de l'investigador.

- . Apreciar els drets i les llibertats humanes com un èxit irrenunciable de la humanitat i una condició necessària per a la pau i la convivència democràtica.

- . Mostrar una actitud crítica cap a actuacions i situacions discriminatòries i injustes que produeixen o agreugen les desigualtats.

- . Consolidar les habilitats socials que permeten tindre una socialització satisfactòria i faciliten la inserció socioprofessional.
  - . Fomentar l'autoestima i la resolució de conflictes dins l'aula i del centre, mitjançant estratègies interactives com el treball cooperatiu.
- Competències bàsiques, relació entre les competències bàsiques i els objectius de l'àmbit i els criteris d'avaluació

L'ASL contribueix en essència a l'adquisició de la competència en comunicació lingüística per part de l'alumnat. I si la comunicació és un dels pilars de la convivència social, el desenvolupament de la competència comunicativa ha d'anar estretament lligat al de la competència social i ciutadana.

El plantejament bàsicament procedimental de l'ASL implica que l'aprenentatge de les habilitats lingüístiques necessàries perquè es produïska la comunicació contribuïska a la comprensió de les experiències col·lectives i de l'organització i el funcionament del passat i present de les societats. A més, en molts casos, es plantegen situacions d'aprenentatge estretament lligades a la realitat social del món actual, els seus conflictes i motivacions, els elements que són comuns i els que són diferents, així com els espais i territoris en què es desenvolupa la vida dels grups humans, i els seus èxits i problemes, per a comprometre's personalment i col·lectiva a millorar-los, i participar així, de manera activa, eficaç i constructiva, en la vida social i professional.

Així doncs, per mitjà de l'organització d'equips de treball cooperatius s'hi incorporen formes de comportament individual que capaciten les persones per a conuiu en una societat cada vegada més plural, dinàmica, canviant i complexa. L'alumnat, alhora que aprén a comunicar-se, aprén a cooperar, a comprometre's i a afrontar els conflictes, a prendre perspectiva, a desenvolupar la percepció de l'individu en relació a la seua capacitat per a influir en l'àmbit social i a elaborar argumentacions. És a dir, aprén a posar-se en el lloc de l'altre, acceptar les diferències, ser tolerant i respectar els valors, les creences, les cultures i la història personal i col·lectiva dels altres.

Però, a més, l'ASL també contribueix a l'adquisició de la competència d'aprendre a aprendre, ja que des de tots els blocs de contingut s'utilitzen tècniques i estratègies que afavoreixen el coneixement dels processos mentals a què s'entreguen les persones quan aprenen, a més del coneixement sobre els processos d'aprenentatge, així com el desenrotllament de la destresa de regular i controlar l'aprenentatge que es du a terme.

D'altra banda, l'adquisició de la competència digital es fa patent a través del ús creatiu, crític i segur de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) aplicades a l'aprenentatge, la inclusió i la participació en la societat. Implica, a més, l'adquisició d'una sèrie de coneixements, habilitats i actituds derivats dels canvis produïts sobre la lectura i l'escriptura per l'aplicació de les TIC i la generació d'entorns virtuals, no sols d'aprenentatge, sinó també d'interacció social.

El treball de les habilitats de comprensió oral i lectora inclou les destreses relacionades amb la busca, l'accés i el processament de la informació. Per la seua banda, les habilitats d'expressió oral i escrita impliquen el domini de destreses bàsiques d'ús de la informació i creació de continguts en l'àmbit personal, acadèmic, social i professional. En tots els casos s'incideix en el coneixement dels riscos associats a l'ús de les tecnologies i de recursos en línia i les estratègies actuals per a evitar-los. És a dir, s'ensenya a identificar els comportaments adequats en l'àmbit digital per a protegir la informació, pròpia i d'altres persones, així com conèixer els aspectes additius de les tecnologies.

També es contribueix a l'adquisició de la competència, en el sentit d'iniciativa i esperit emprenedor, la qual implica la capacitat de transformar les idees en actes. La comunicació es basa justament en la transmissió d'idees i coneixements a través d'actes comunicatius que tenen lloc en determinats àmbits d'ús (personal, acadèmic, social i professional). Per tant, si plantejem cada situació de comunicació com un problema o un repte a què s'ha d'enfrontar l'usuari de la llengua, podem afirmar que en cada cas s'ha de prendre consciència de la situació en la qual s'ha d'intervindre o que cal resoldre. Per tant, el parlant ha de saber triar, planificar i gestionar els coneixements, destreses o habilitats i actituds necessaris amb criteri propi, a fi d'aconseguir l'objectiu previst.

En la realització de les activitats comunicatives es promou el desenvolupament d'actituds que afavoreixen la iniciativa emprenedora, la capacitat de pensar de forma creativa, de gestionar el risc i de manejar la incertesa per mitjà de destreses o habilitats com la capacitat d'anàlisi; la capacitat de planificació, organització, gestió i presa de decisions; la capacitat d'adaptació al canvi i de resolució de problemes; la comunicació, presentació, representació i negociació efectives; l'habilitat per a treballar, tant individualment com dins d'un equip; la participació; la capacitat de lideratge i delegació; el pensament crític i el sentit de la responsabilitat; l'autoconfiança; l'avaluació i l'autoavaluació.

D'altra banda, la competència en consciència i expressió cultural implica conèixer, comprendre, apreciar i valorar amb esperit crític, amb una actitud oberta i respectuosa, les diferents manifestacions culturals i artístiques, utilitzar-les com a font d'enriquiment i gaudi personal, i considerar-les com a part de la riquesa i patrimoni dels pobles. A més de l'aprenentatge dels elements literaris, es proposa el desenrotllament de la creativitat, que es relaciona amb la capacitat estètica i creadora, i el domini d'aquelles capacitats relacionades amb els diferents codis

artístics i culturals, per a poder utilitzar-les com a mitjà de comunicació i expressió personals. Tot això per a despertar en l'alumnat l'interés per la participació en la vida cultural i per contribuir a la conservació del patrimoni cultural i artístic, tant de la comunitat pròpia com d'unes altres comunitats.

Competències del currículum:

CCLI: Competència comunicació lingüística

CMCT: Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

CD: Competència digital

CAA: Competència aprendre a aprendre

CSC: Competències socials i cíviques

SIEE: Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

CEC: Consciència i expressions culturals

Els criteris d'avaluació adaptats i la seua relació amb les competències clau o bàsiques són:

. Participa en intercanvis comunicatius dels àmbits acadèmic i social sobre temes de l'actualitat o pròxims als seus interessos. CCLI, CAA, CSC

. Participa en intercanvis comunicatius prestant atenció a la pronunciació i a la gestualitat.

. Participa en equips de treball per a aconseguir metes comunes donant suport a companys i companyes, demostrant empatia i reconeixent les seues aportacions. CCLI, CAA, CSC, SIEE

. Participa en equips de treball per a aconseguir metes comunes utilitzant el diàleg igualitari per a resoldre conflictes i discrepàncies. CCLI, CAA, CSC

. Interpreta textos escrits a través de l'anàlisi dels elements formals i de contingut propis del nivell acadèmic. CCLI, CAA i CSC

. Aplica les estratègies de planificació en el procés d'escriptura de textos de diverses tipologies, de forma autònoma o amb ajuda. CCLI, CAA, SIEE i CSC

. Escriu, amb adequació, coherència, cohesió, pròpies del nivell educatiu, textos, en suports diversos, dels àmbits personal, acadèmic i social, de diverses tipologies, de forma autònoma o amb ajuda.

- . Escriu amb correcció ortogràfica i gramatical pròpies del nivell educatiu. CCLI, i CAA

- . Analitza morfosintàcticament l'oració simple i la classifica segons la naturalesa del predicat (oracions atributives, predicatives, actives, transitives, reflexives, recíproques, intransitives, passives, perifràstiques, reflexes i mitjanes) per a, de forma autònoma, expressar-se i redactar textos argumentatius de diverses modalitats oracionals amb major correcció i propietat. CCLI i CAA.

- . Realitza lectures d'obres literàries pròximes als seus gustos, triades lliurement o a proposta del professor, en silenci, en veu alta o participant en dramatitzacions i improvisacions de textos adequats al nivell, aplicant, amb supervisió, tècniques expressives i teatrals. CCLI, SIEE i CEC.

- . Planifica la realització d'una indagació sobre problemes geogràfics amb la supervisió del docent mitjançant la formulació de problemes a partir de preguntes sobre la diversitat espacial, la interacció que es dona en l'espai geogràfic i els canvis i proposar un pla ordenat i flexible d'accions que facilite la selecció d'informació i recursos a partir de fonts diverses i l'organització del treball individual i grupal. CAA, SIEE

- . Selecciona i organitzar la informació rellevant, d'acord amb uns objectius previs, a partir de la comprensió de texts orals i escrits, continus i discontinus (mapes i gràfiques), emprats com fonts, a les quals es pot accedir a través de diversos mitjans (biblioteques, Internet, eixides de camp) i aplicar estratègies, d'acord al seu nivell, de busca, registre, selecció i organització de la informació. CCLI, CAA, CD

- . Argumenta com els riscos naturals poden representar un fre en el procés de desenvolupament econòmic i social de les àrees afectades, fent referència als factors físics, a les desigualtats socials i a les limitacions econòmiques i tècniques dels països menys desenvolupats i realitzar propostes per a millorar la protecció de la població més vulnerable. CMCT, CSC, SIEE

- . Explica la localització de les principals zones productores i consumidores de recursos naturals, productes agraris i manufacturats i les situa en el seu context geopolític considerant diferents escales d'anàlisi i l'ús de mapes temàtics i senyes estadístiques. CSC, CAA

- . Diferencia els paisatges representatius dels diversos espais econòmics a partir d'imatges, croquis i plànols i descriu la seua distribució en regions de distinta escala considerant factors de tipus ambiental i social. CSC, CAA

- . Relaciona les actuacions dels agents socials i polítics sobre l'espai geogràfic amb la necessitat de satisfer les necessitats socials bàsiques (alimentació, vivenda, desplaçament i oci) i selecciona exemples de com eixos comportaments i interessos tenen conseqüències ambientals i

socioeconòmiques en el context d'una economia de mercat, per a comprendre millor els processos econòmics i polítics més significatius. CSC, SIEE

. Estima el grau d'idoneïtat d'algunes polítiques socials, econòmiques o territorials quant a la seua capacitat per a generar conflictes polítics, desigualtats socials i problemes mediambientals, adoptant una actitud crítica i elabora propostes basades en el respecte als drets humans i el desenrotllament sostenible. CSC, CAA, SIEE

. Explica les transformacions dels espais, territoris i paisatges fent referència a processos econòmics i polítics i destaca la importància de la dimensió temporal dels fenòmens geogràfics a l'hora de comprendre la realitat actual. CSC, CAA

4 Continguts. Estructura i classificació

. Ciències Socials: Geografia i Història

La matèria de Ciències Socials aporta la comprensió de la dimensió social dels éssers humans a través de l'explicació de fets i processos geogràfics i històrics, per això és imprescindible l'obtenció i el tractament de la informació obtinguda a partir d' unes fonts, a més d'altres procediments com l'elaboració i comprovació d'hipòtesi, el plantejament d'un problema, etc. Els continguts d'aquesta matèria tenen els criteris següents:

- Els continguts de caràcter metodològic i procedimental es trobaran enfocats a la resolució de problemes, l'obtenció i el tractament de la informació, la conceptualització i constitució de procediments necessaris per a la construcció del coneixement.
- Els continguts de caràcter actitudinal adquirixen sentit en el caràcter reflexiu que ajuda a desenvolupar la seua autonomia intel·lectual i moral basada tant en la realitat social com en la vida en societat, especialment aquelles que tenen a vore amb la convivència del centre.
- Els continguts conceptuals que assenyalen els conceptes geogràfics com a distribució, localització o interacció, la concepció de l'espai geogràfic, els conceptes temporals com canvi, continuïtat, duració, ritme. També s'inclouen l'explicació geogràfica, la històrica i la relació entre l'historiador i les fonts.

Tots aquestos continguts s'agruparan en tres blocs:

- 1 La població i la ciutat
- 2 Les activitats humanes
- 3 L'Edat Moderna

Els quals abastiran a la seua vegada tipus de fets i processos com:

- La interacció entre l'acció humana i les condicions mediambientals
- La distribució de desigualtats econòmiques
- L'organització regional del món
- La formació d'una societat concreta
- La transició d'una societat a una altra
- Processos que abracen diverses societats (crisi econòmica, crisi mediambiental, el creixement urbà, el desenrotllament humà i les desigualtats socials a diferents escales, els conflictes territorials i socials, etc.).

. Llengua i Literatura Valenciana i Castellana

L'objecte d'ensenyança i aprenentatge d'aquestes àrees és el domini de les destreses lingüístico-comunicatives implicades en l'ús de les dues llengües, és a dir, l'ensenyança i aprenentatge de les habilitats implicades en la comprensió i composició de textos orals i escrits. El desenvolupament d'estes habilitats requereix l'exercici del llenguatge en les seues diverses funcions socials. El currículum bàsic estableix els quatre àmbits d'ús que s'han de prendre com a referència:

- a La llengua en la comunicació interpersonal i amb les institucions
- b El discurs literari
- c La llengua en els mitjans de comunicació social
- d La llengua com a mitjà per a l'adquisició de coneixements (especialment l'àmbit acadèmic)

Els criteris de la programació seran els següents:

- L'accent s'ha de posar en l'aprenentatge d'habilitats lingüística-comunicatives.
- Consideració efectiva del discurs en situació de comunicacions determinades.
- Comunicació formal dins el context de la institució escolar i amb les institucions de l'entorn.
- Producció i comprensió de textos de caràcter acadèmic: recerca, elaboració i interpretació de fonts que permeten formular i verificar hipòtesis, redacció de guions de treball, resums, informes, memòries...
- Ús del periòdic com a font d'informació en relació als processos socials que s'estudien en l'àmbit.
- Lectura de textos literaris que contribuïsqen a considerar la literatura com una manera de simbolització de l'experiència individual i col·lectiva.

Així mateix, es treballaran qüestions sociolingüístiques de caràcter actitudinal referides a la reflexió sobre els fenòmens de contacte de llengües, en aquest cas, valencià i castellà.

Els aspectes que es treballaran seran:

- el gramatical o domini del codi lingüístic (verbal i no verbal).
- el sociopragmàtic, reflexió sobre les normes de comportament lingüístic.
- coneixement pràctic del procés d'escriptura: prendre consciència que escriure és un procés que requereix temps, documentació i reflexió.
- planificació dels textos, elaboració d'esborranys, ús de documentació per a l'escriptura, especialment diccionaris, gramàtiques, models textuais, informació recollida, etc.
- revisió guiada d'un text atenent als criteris que han guiat la seua composició.
- component estratègic o capacitat per a reparar errors de tot tipus.

Els coneixements d'una llengua seran transferibles a l'altra augmentant així la seua competència comunicativa. Els continguts de la programació estaran lligats de forma directa amb les competències.

5 Unitats didàctiques i temporització

Hem decidit omplir les mancances de coneixements bàsics en socials i el reforç en les destreses i habilitats comunicatives de les àrees lingüístiques.

Així doncs, els alumnes treballaran les següents unitats pertanyents al llibre de text *Lengua y Literatura 3r d'ESO* de l'editorial Edebé i el Dossier elaborat pel departament Valencià. *Lengua i literatura 3r ESO*. Els alumnes treballaran també al llarg del curs en la realització de diversos projectes que puguen englobar les tres àrees.

Del llibre de text *Lengua y Literatura 3r d'ESO* treballarem les següents unitats didàctiques:

Unidad didáctica 1		Temporalización: 1.º trimestre
Contenidos de la Unidad Didáctica	<ul style="list-style-type: none"> • La prensa escrita: el reportaje • El origen del léxico castellano • El sintagma nominal • Reglas generales de acentuación • El sustantivo • El adjetivo calificativo • Los determinantes • Los pronombres • Diptongos, triptongos e hiatos • Los géneros literarios (rasgos característicos): la lírica, la narrativa, el teatro y otros textos. 	
Unidad didáctica 2		Temporalización: 1.º trimestre
Contenidos de la Unidad Didáctica	<ul style="list-style-type: none"> • La crónica • Neologismos , préstamos y extranjerismos • El sintagma verbal • Clasificación del verbo • Perífrasis verbales • Complementos del verbo • El adverbio 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Preposiciones y conjunciones
Unidad didáctica 7	Temporalización: 1er trimestre
Contenidos de la Unidad Didáctica	<ul style="list-style-type: none"> • La Edad Media: Sociedad y Cultura • La Literatura medieval • La Lírica medieval • La narrativa medieval • El teatro en la Edad Media • El uso correcto de los determinantes. • Identificación de ideas principales de un texto. • Temas, formas y autores de la lírica en la Edad Media: La lírica popular (las jarchas, los villancicos, las cántigas), la lírica culta (Las Coplas de Jorge Manrique) • Temas, formas y autores de la narrativa de La Edad Media: épica castellana (<i>Cantares de gesta, Los romances, La prosa didáctica</i>) • La Celestina
Unidad didáctica 3	Temporalización: 2.º trimestre

Contenidos de la Unidad Didáctica	<ul style="list-style-type: none"> • La entrevista • La estructura de la palabra: lexemas y morfemas • Las oración simple y su análisis • Características de la oración • Constituyentes de la oración • Clasificación de las oraciones • Anàlisis de la oración • El punto, la coma y el punto y coma
-----------------------------------	--

Unidad didáctica 4		Temporalización: 2º trimestre
Contenidos de la Unidad Didáctica	<ul style="list-style-type: none"> • El texto expositivo • La derivación: prefijos y sufijos • Coordinación y subordinación • Tipos de proposiciones coordinadas • Propositiones yuxtapuestas • Acentuación de palabras compuestas. • Los signos de interrogación y exclamación. • El análisis sintáctico 	

Unidad didáctica 8	Temporalización: 2º trimestre
--------------------	-------------------------------

Contenidos de la Unidad Didáctica	<ul style="list-style-type: none"> • El Renacimiento: Sociedad y cultura • La lírica del Renacimiento • La lírica del segundo Renacimiento • La narrativa del Renacimiento: La novela idealista, La novelarealista • El Lazarillo de Tormes
-----------------------------------	--

Unidad didáctica 5		Temporalización 3er trimestre
Contenidos de la unidad didáctica	<ul style="list-style-type: none"> • El texto argumentativo • Composición y parasíntesis • Siglas y acrónimos • La subordinación • Tipos de oraciones subordinadas • Uso de “b” y “v” • Uso de “j” y “g” 	

Unidad didáctica 6		Temporalización 3er trimestre
Contenidos de la unidad didáctica	<ul style="list-style-type: none"> • Los textos persuasivos • Las relaciones semánticas • Los cambios semánticos • La variedad lingüística • Uso de la “h”/ “ll” e “y” / “c” y “z” 	

Contenidos de la unidad didáctica	<ul style="list-style-type: none"> • El Barroco • La literatura barroca • El teatro barroco • Lope de Vega i Calderón de la Barca
Unidad didáctica 10	Temporalización 3er trimestre
Contenidos de la unidad didáctica	<ul style="list-style-type: none"> • La lírica del Barroco • Los grandes poetas del Barroco • La renovación de la lírica popular

Del dossier de 3r ESO elaborat pel departament de Valencià

CONTINGUTS DE LITERATURA

- La nostra llengua. Dels orígens als primers escrits
- L'esplendor de la llengua
- La literatura medieval

- La literatura dels segles XIII i XIV

La poesia trobadoresca. Gèneres.

Ramon Llull. La persona i l'obra Les quatre grans Cròniques

La literatura religiosa: Sant Vicent Ferrer

L'Humanisme. Bernat Metge

- La literatura del segle XV

El segle d'or i els seus escriptors

La novel·la de cavalleria i la novel·la cavalleresca. *Tirant lo Blanc*

Isabel de Villena: *Vita Christi*

La poesia: Ausiàs March

CONTINGUTS GRAMATICALS

- Repàs de morfologia: classes de paraules
- Els sintagmes. Concepte i classes
- L'oració simple
- Subjecte i predicat
- Els complements del verb

LÈXIC

- Vocabulari bàsic castellà-valencià

La temporització per trimestres és la següent:

1r trimestre

Lectures:

- *Misteris S.L.*, ed. Bromera.

Materials:

- Dossier de textos i exercicis de gramàtica i literatura.

- Dossier de sintaxi
- Recull de textos literaris amb exercis

Literatura

- La nostra llengua. Dels orígens als primers escrits
  - L'Edat mitjana
  - La literatura medieval
  - Les quatre grans cròniques

Gramàtica

- La paraula. Estructura. Les categories gramaticals
- Anàlisi sintàctica de l'oració simple
- Els sintagmes
  - El sintagma nominal (SN)
  - El sintagma verbal 1 (SV1)
  - El sintagma verbal 2 (SV2)
    - El complement directe (CD)
    - El complement indirecte (CI)
    - El complements circumstancial (CC)
  - El sintagma preposicional (SPrep)
    - El complement de règim verbal (CRV)
    - El complement predicatiu (CPred)
    - El complement agent (CAg)
  - El sintagma adjectival (SAdj)
  - El sintagma adverbial (SAdv)

Ortografia:

- L'accentuació

- L'accent diacríctic

Activitats orals i escrites

- Lectura en veu alta
- Comprensió oral i escrita
- Dictat
- Resum
- Esquema
- Redacció
- Vídeo
- Nota de veu

2n trimestre

Gramàtica:

Lectures:

- *Ací no paga ni Déu.* Dario Fo. Ed. Bromera.

Materials:

- Dossier de textos i exercicis de gramàtica i literatura

Literatura

. Poesia trobadoresca i amor cortés

- Ramon Llull. La persona i l'obra

- La literatura religiosa (s. XIV). Sant Vicent Ferrer
- L'Humanisme (s. XIV). Bernat Metge

Gramàtica

- Pràctiques d'anàlisi sintàctica de l'oració simple.

Ortografia:

- L'apòstrof i la contracció
  - La esse sonora i la esse sorda

Lèxic

- Vocabulari castellà-valencià

Activitats orals i escrites

- Lectura en veu alta
- Comprensió oral i escrita
- Dictat
- Resum
- Esquema
- Redacció
- Traducció valencià/castellà
- Vídeo

- Nota de veu

3r trimestre

Lectures:

- *Tirant lo Blanc*. Joanot Martorell. Ed. Bromera.

Materials:

- Dossier de textos i exercicis de gramàtica i literatura

Literatura

- Introducció al segle d'or. Panorama general (s. XV)
- Isabel de Villena
- Ausiàs March
- La novel·la de cavalleria i la novel·la cavalleresca

- *Tirant lo Blanc*

Gramàtica

- Els pronoms febles

Ortografia:

- Ús de G, J, TG, TJ
  - Ús de X, TX, IG

Lèxic

- Vocabulari castellà-valencià

Activitats orals i escrites

- Lectura en veu alta
- Comprensió oral i escrita
- Dictat
- Resum
- Esquema
- Redacció
- Traducció valencià/castellà
- Vídeo
- Nota de veu

Continguts de Geografia i Història.

Materials diversos proporcionats per la professora.

Continguts comuns a totes les unitats

- Obtenció i processament d'informació a partir de l'observació de la realitat geogràfica i de documents visuals, cartogràfics i estadístics. Comunicació oral o escrita de la informació obtinguda.
- Realització de debats, anàlisi de casos o resolució de problemes sobre alguna qüestió d'actualitat.
- Elaboració de treballs de síntesi o d'indagació utilitzant informació de fonts variades.
- Presa de consciència del caràcter limitat dels recursos, de la necessitat de racionalitzar-ne el

consum i de l'impacte de l'activitat econòmica en l'espai. El problema del canvi climàtic.

- Presa de consciència sobre les desigualtats que es produeixen en la nostra societat i en les d'arreu del món.

- Presa de consciència sobre la diversitat natural i humana del planeta.

- Es treballarà amb mapes interactius. Físics i polítics, per tal d'assolir els coneixements geogràfics relatius tant a l'entorn més pròxim (poble, comarca, Comunitat Valenciana), com almés global (Espanya. Europa, el món).

Unitats

Unitat 1. El relleu

- 1 Les grans unitats del relleu terrestre
- 2 El relleu, els rius i les costes d'Europa(si dóna temps)
- 3 Les unitats de relleu d'Espanya
- 4 Costes i rius d'Espanya
- 5 El relleu insular

Unitat 2. Els paisatges de la terra

- 1 Els paisatges de les zones climàtiques de la Terra
- 2 Els paisatges d'Europa(si dóna temps)
- 3 Els paisatges d'Espanya
- 4 El paisatge de les illes Canàries

Unitat 3. Organització econòmica de les societats

- 1 El funcionament de l'activitat econòmica
- 2 Els factors de producció
- 3 Els sistemes econòmics i l'economia mundial
- 4 El mercat laboral

Unitat 4. L'agricultura, la ramaderia i la pesca

- 1 L'agricultura: factors físics i humans
- 2 Els paisatges agraris
- 3 L'agricultura de subsistència i l'agricultura de mercat
- 4 La ramaderia
- 5 La pesca.

Unitat 5. La indústria i l'energia

- 1 Les matèries primeres

2 Les fonts d'energia tradicionals. Localització

3 Les fonts d'energia alternatives

4 La indústria. Classificació de les indústries.

5 El procés i el treball industrial

6 Localització de la indústria al món

Unitat 6. Els serveis.

1 Les activitats terciàries en l'actualitat

2 Els transports

3 El comerç

4 Sanitat. Educació

5 El turisme i els seus efectes

Unitat 7. L'economia espanyola

1 L'agricultura i la ramaderia

2 La pesca

3 Energia i mineria

4 Les activitats industrials

5 Comerç, transports i comunicacions

6 Sanitat. Educació

7 El turisme

Unitat 8. L'organització política de les societats

- 1 L'Estat. La democràcia
- 2 Estats democràtics i no democràtics
- 3 Tractats, declaracions i organitzacions supranacionals
- 4 Les organitzacions no governamentals (ONG)

Unitat 9. La unió europea i Espanya

- 1 Els Estats europeus
- 2 La Unió Europea
- 3 Les institucions de la Unió Europea
- 4 L'Estat espanyol a la Unió Europea
- 5 L'organització territorial d'Espanya

Unitat 10. La globalització

- 1 Un sistema mundial
- 2 Característiques de la globalització
- 3 Causes de la desigualtat en un món globalitzat
- 4 Els fenòmens migratoris històrics i en l'actualitat
- 5 Migració i immigració a Espanya

Unitat 11. L'organització de l'espai

- 1 La globalització i l'espai urbà
- 2 Desigualtats territorials i socials

- 3 La ciutat moderna

- 4 Els problemes ambientals

Unitat 12. El repte mediambiental

- 1 Les relacions entre natura i societat

- 2 Els impactes ambientals i la gestió dels residus

- 3 El desenvolupament sostenible

6. Metodologia. Metodologia específica de l'ASL. Activitats i estratègies d'ensenyança i aprenentatge.

Metodologia específica de l'ASL

Des del punt de vista metodològic, es proposa l'enfocament comunicatiu com a plantejament didàctic bàsic per a l'aprenentatge i l'avaluació. El fet de desenrotllar la competència comunicativa suposa adquirir coneixements a través de la pràctica i la participació actives en àmbits socials que, com a tals, es poden desenrotllar tant en el context educatiu formal, a través del currículum, com en els contextos educatius no formals i informals. En este sentit, s'han de dissenyar tasques o situacions d'aprenentatge que possibiliten, imiten o reproduïsquen de la manera més fidel possible situacions reals d'interacció, comprensió i expressió oral i escrita, de manera que els estudiants puguin aplicar els coneixements apresos.

Tenint com a objectiu últim que tot l'alumnat, sense exclusions, adquireisca els millors aprenentatges possibles, és de gran rellevància que incorporem en les nostres aules els últims avanços que la ciència educativa i social desenrotlla en relació a la millora de l'aprenentatge de la joventut. Només així podrem consolidar el dret a l'educació de tots i totes, la millor educació possible per a cada un d'ells i elles.

Per això, amb poques paraules, l'aprenentatge dialògic entén que les persones aprenem a partir

de les interaccions amb unes altres persones, és a dir, que construïm el coneixement, en primer lloc, des d'un pla intersubjectiu, des d'un àmbit social, i, progressivament, l'interioritzem amb un coneixement propi, intrasubjectiu. Per mitjà del diàleg, transformem les relacions, el nostre entorn i el nostre propi coneixement. Per tant, sota esta concepció de l'aprenentatge, l'alumnat, per a aprendre, necessita situacions d'interacció. Però no sols necessiten un gran nombre d'interaccions i que estes siguen diverses, sinó que, a més, el diàleg que s'establisca ha d'estar basat en una relació d'igualtat i no de poder, la qual cosa significa que tots i totes tenim coneixement per a aportar. Són estos espais d'interacció els que l'escola ha d'assegurar si volem oferir una educació de qualitat.

En este sentit, s'establirà un aprenentatge dialògic en la mesura que s'augmente al màxim l'aprenentatge instrumental, s'afavorisca la creació de sentit personal i social, es promoguen situacions d'aprenentatge impregnades de principis solidaris i en les quals la igualtat i la diferència siguen valors compatibles i mútuament enriquidors, tant instrumentalment com en nivells de cohesió social.

A més, s'ha de tendir a un aprenentatge situat, que emfatitza la dimensió social dels processos d'adquisició de les competències, un aprenentatge vinculat a un determinat context cultural, social i de relacions, i a unes determinades tasques que les persones hauran de resoldre i que els permetran adquirir la competència necessària. Esta visió de l'aprenentatge contextualitzat connecta amb una àmplia tradició de teories i pràctiques educatives que, en la societat de la informació, veuen reforçat el seu valor. El paper actiu i autònom dels alumnes conscients de ser responsables del seu aprenentatge ha de ser reforçat per una gran varietat de mètodes actius que faciliten la participació i implicació d'estos, i l'adquisició i ús de coneixements en situacions reals que generen aprenentatges transferibles i duradors.

Els mètodes actius poden recolzar-se en estructures d'aprenentatge cooperatiu, que asseguren la interacció entre iguals i amb altres membres de la comunitat educativa i l'entorn, de manera que, a través de la resolució conjunta de les tasques, els membres del grup desenrotllen noves habilitats i estratègies que puguen aplicar a situacions semblants en contextos formals i no formals. Es tracta de transformar les estructures d'aprenentatge individualistes, vinculades exclusivament a l'aprenentatge de continguts descontextualitzats, en estructures d'aprenentatge cooperatiu perfectament compatibles amb altres mètodes actius, i tots estos, amb l'aprenentatge de les competències.

L'aprenentatge competencial, per la seua mateixa naturalesa, invita a esta integració metodològica que es recolza en les relacions dels diferents mètodes actius amb diverses maneres d'ensenyar continguts i processos, que són substancialment diferents, i que s'ensenyen vinculats als coneixements de les distintes àrees. Es poden mencionar ací distintos models o enfocaments

metodològics (conductuals, constructivistes, socials o personals) o simplement mencionar exemples dels diversos enfocaments (anàlisi de tasques, simulació i/o joc de rols, estudi de casos, investigació en l'entorn, estímul de la creativitat, models personals per a l'augment de l'autoestima, etc.).

En conclusió, l'ALS s'articula entorn d'una sèrie d'habilitats comunicatives, coneixements cognitivolingüístics, aptituds i actituds, que permeten a l'alumnat, d'una banda, seguir amb la seua formació acadèmica i al llarg de la vida i/o la seua incorporació al món laboral, d'una altra, adaptar-se als reptes que planteja la societat del coneixement.

Recursos didàctics i organitzatius

A continuació, es detalla una relació dels diversos materials i recursos didàctics per abordar l'ALS:

Biblioteques de recursos online

Projectes d'aprenentatge online

Mapes interactius

Material manipulable i experimental propi de l'ALS

Altres recursos educatius en format digital

Ordinador Material per a l'Educació emocional

A banda dels dossier de Valencià i llibres de text de CCSS i Lengua y Literatura també esfaran servir altres manuals per a consulta com: Lengua i Literatura de 3r ESO de l'editorial OXFORD, fotocòpies, flexions verbals, diccionaris de les dues llengües...

En relació a la distribució de l'espai, es tracta d'explicitar, com en el cas que suggerim, en quins espais es poden desenvolupar els aprenentatges i la diversitat de propostes establides.

L'aula es pot adaptar a les activitats (orals, escrites, projectes, amb pissarra digital, canó...).

La biblioteca del centre: dues sessions a la setmana.

Activitats i estratègies d'ensenyança i aprenentatge

El treball sobre els continguts procedimentals en les tres matèries de l'àmbit lingüístic i social serà prioritari i es realitzarà de forma integrada.

En les àrees lingüístiques els continguts i els objectius estaran orientats a l'adquisició de les quatre habilitats lingüístiques i comunicatives. Per això es donarà prioritat a l'aprenentatge de:

- Lectura en veu alta

- Lectura comprensiva de textos curts, sobre tot de caràcter informatiu

- Elaboració de guions de treball

- Realització d'esquemes i resums

- Redacció de textos expositius

- Creació d'un hàbit de lectura fomentat pel plaer que la mateixa suposa

- Tècniques d'autocorrecció

- Revisió de continguts gramaticals (conjugacions verbals, connectors, ortografia, puntuació, categories gramaticals...)

En l'àrea de Ciències Socials s'insistirà en l'aprenentatge d'una sèrie de procediments necessaris per a l'explicació dels processos socials:

- Elaboració i interpretació de gràfiques

- Utilització d'atles històrics i geogràfics

- Consulta d'enciclopèdies i altres fonts d'informació

- Interpretació de mapes temàtics

- Elaboració de guions de treball
  - Recerca de les causes i conseqüències d'un esdeveniment històric-social
  - Recerca d'informació sobre problemes actuals derivats de la producció, repartició i consum de determinats productes que generen desigualtats.

Normes bàsiques de funcionament:

Faltes d'assistència

- Es justificaran mitjançant la WEB família
- Cas de faltar a un examen sols s'admetrà el justificant mèdic o oficial.

Agenda

- Serà imprescindible portar-la a classe tots els dies.

Presentació de treballs

- Caldrà entregar els treballs en la data estimada.
- No es presentaran ni s'arreglaran els treballs fora de terme, excepte en cas de falta degudament justificada.
- Els treballs es realitzaran amb tinta blava o negra, mai amb llapis, amb neteja i ordre.

Material i apunts

- Tots els materials de classe es guardaran i mantindran en ordre en la carpeta, arxiu o quadern.

Realització de deures o tasques

- Els deures diaris són obligatoris i per tant han de ser realitzats.
- Si no es fan, l'alumnat serà puntuat negativament.

Activitats complementàries

Pel que fa a les activitats extraescolars, tenim previstes per al curs 2023/24 les que segueixen:

- Les mateixes que realitzen els grups de referència.
- Visionat d'obres i pel·lícules de la cartellera al centre escolar o fora.

Objectiu: Fomentar l'assistència al teatre i al cinema com una activitat habitual d'oci, gaudi i

aprenentatge.

Cursos: Tot l'alumnat.

Data: A determinar en funció de l'oferta cultural.

- Eixida del alumnat a visitar espais rurals que puguen relacionar amb les activitats dels sector primari.

Objectiu: És difícil concretar l'objectiu sense tenir dades concretes, a grans trets, informar i conscienciar l'alumnat sobre el sector primari, el canvi climàtic...

Cursos: Tot l'alumnat.

Data: Segon trimestre.

7. Avaluació de l'alumnat

Criteris d'avaluació

1 Explicar els principals problemes demogràfics actuals com ara el creixement de la població, els moviments migratoris i l'envelliment com el resultat de diverses dinàmiques demogràfiques per mitjà de l'ús de diverses fonts d'informació i l'aplicació dels conceptes bàsics de la demografia.

2 Analitzar els factors del creixement de les ciutats, la diferenciació funcional de l'espai urbà i algun dels problemes que es plantegen als seus habitants i aplicar aquest coneixement a exemples de ciutats espanyoles, valencianes i d'altres llocs del món.

3 Descriure els trets bàsics de diferents espais geogràfics de distint ordre de magnitud que generen les activitats econòmiques a través de l'anàlisi d'imatges de les seues manifestacions paisatgístiques i de documents cartogràfics senzills.

4 Explicar la diversitat d'espais geogràfics resultants de la interacció de les activitats econòmiques i el medi tenint en compte la seua relació amb el procés de globalització.

5 Reconéixer a partir d'exemples concrets les conseqüències mediambientals de les activitats econòmiques i els comportaments individuals, discriminant les formes de desenrotllament sostenible, tot aportant algun exemple d'actuacions de polítiques internacionals en defensa del medi ambient.

- 6 Analitzar algun cas que mostre les conseqüències socials de les activitats econòmiques i els comportaments d'agents i institucions polítiques i econòmiques, identificant aquelles que generen desigualtats socials i aportant algun exemple dels acords i polítiques internacionals a favor d'una millor igualtat social.
- 7 Reconèixer la diversitat geogràfica d'Espanya i la Unió Europea i els principals desequilibris regionals a partir de la utilització de diversos indicadors socioeconòmics i valorar les diverses mesures institucionals que es promouen per a reduir aquestos desequilibris.
- 8 Situar amb l'ajuda d'atles les comunitats autònomes espanyoles, els estats europeus, així com els principals països i àrees geoeconòmiques i culturals del món a fi de reconèixer l'organització territorial i poder analitzar els principals problemes actuals que afecta territoris de diferent ordre de magnitud.
- 9 Comprendre instruccions i normes que regulen la interacció verbal en l'aula; seguir les explicacions de classe i ser capaç de verbalitzar-les en apunts i notes; extraure les idees bàsiques de notícies procedents de la ràdio i la televisió.
- 10 Comprendre textos escrits que pertanyen a l'àmbit acadèmic, dels mitjans de comunicació i de la comunicació personal i amb les institucions.
- 11 Produir textos escrits amb seqüències narratives i descriptives amb una intenció explicativa adequant-los a la situació comunicativa, organitzant el seu contingut de manera coherent, i respectant els criteris de correcció gramatical i ortogràfica.
- 12 Identificar, localitzar i conèixer les distintes llengües constitucionals i les grans varietats dialectals d'Espanya.
- 13 Utilitzar la reflexió sobre els mecanismes de la llengua i els seus elements formals per a resoldre problemes de comprensió i composició de textos escrits i orals.
- 14 Conèixer la terminologia gramatical bàsica en relació amb la comprensió i producció de textos: identificació de conceptes gramaticals, obtenció d'informació gramatical en fonts d'informació.
- 15 Mostrar el coneixement sobre el fenomen social de la literatura.
- 16 Desenrotllar les habilitats i l'hàbit de lectura literària.
- 17 Exposar una opinió sobre la lectura personal d'una obra completa o fragments d'una certa extensió, adequada a l'edat i relacionada amb els períodes literaris estudiats tenint en compte la

seua pertinença a un gènere determinat, el reconeixement dels elements estructurals bàsics i els grans tipus de recursos lingüístics.

18 Identificar usos lingüístics discriminatoris en textos orals i escrits i evitar-ne l'ús, i utilitzar elllenguatge com a mitjà de resolució de conflictes.

Instruments d'avaluació

Com a Instruments d'avaluació utilitzarem:

- La participació a classe: on comprovarem el progrés i l'esforç de l'alumne especialment en el nivell del domini oral, avaluarem tant la participació diària a les classes com la intervenció en debats, narracions, exposicions orals, etc.
- Els exercicis escrits: comprovarem diàriament la realització dels exercicis escrits fets a les classes i a casa, cada avaluació revisarem les llibretes i els quaderns de fitxes dels alumnes.
- Treballs: avaluarem els projectes, resums de llibres i treballs proposats per a cada avaluació.
- Proves escrites: elaborarem controls escrits dels temes programats.
- Avaluarem també periòdicament els altres factors que atenen el funcionament del procés d'ensenyament-aprenentatge en la seua globalitat, no sols les adquisicions de coneixements fetes pels alumnes. Per tant avaluarem i revisarem:
  - El conjunt d'activitats realitzades per l'estudiant individualment o en equip.
  - La programació desenvolupada a classe.
  - La dinàmica de l'aula, les seues relacions de comunicació i participació.

Cadascun dels alumnes serà avaluat de manera diversa i en diferents moments del curs. Hi haurà distints tipus d'avaluació:

Avaluació zero: diagnòstica o inicial: es preveu durant la segona quinzena del curs. Serà el seu punt de partida de l'àmbit lingüístic i social i permetrà comprovar quins són els problemes o mancances a principi de curs i quins són els avanços a final de curs.

Avaluació continua: es durà terme cada dia. Consistirà en l'observació directa a classe: actitud

davant la matèria, hàbits de treball, participació, feines en grup, utilització de la llengua oral adient, realització de proves escrites i orals, lectura dels llibres obligatoris, entrega de quadern... Cada dia es demanarà la tasca feta a casa; si un alumne no l'ha realitzada tindrà un negatiu. L'acumulació de negatius és molt determinant a l'hora d'aprovar o suspendre l'àmbit lingüístic. Si un alumne no entrega sistemàticament la tasca s'entendrà com un abandonament de l'àmbit. També es faran proves escrites i orals cada trimestre. Es tindrà també molt en compte les notes del projectes trimestrals que es duren a terme. Es posarà una qualificació peravaluació de l'àmbit lingüístic i social.

Avaluació sumativa o final: a final de curs els alumnes obtindran una nota global de l'àmbit lingüístic. Si algú no aprova a juny, haurà de presentar-se a les proves extraordinàries de juliol (a expenses dels canvis que decida realitzar Conselleria a aquest respecte).

Criteris de qualificació

La nota de l'avaluació de les tres matèries serà conjunta i única. Serà el resultat de l'evolució dels tres, és a dir, serà contínua.

Superació de matèries pendents

Aquestes es recuperaran a través de l'àmbit del curs actual, si s'aprova la primera i la segona avaluació, es donarà per superada la matèria pendent, Altrament l'alumne haurà de superar la prova extraordinària de juliol.

Activitats de reforç i ampliació

Són totes les activitats planificades que es poden utilitzar, bé per a reforçar els aprenentatges a l'alumnat que presenta dificultats a l'hora d'assolir els continguts curriculars; bé per a ampliar aprenentatges per a l'alumnat amb més capacitat o més facilitat en l'assignatura. Sens dubte, les activitats constitueixen un excel·lent instrument d'atenció a les diferències individuals de l'alumnat. La varietat i l'abundància d'activitats amb diferent nivell de dificultat permeten l'adaptació a les diverses capacitats, interessos i motivacions.

Les estratègies i activitats de reforç a què ens referim són:

- Detecció dels coneixements previs per tal d'explicar des del punt que es considere l'adequat.
- Lectura comprensiva per a conscienciar-los de la importància que té. S'ha de llegir el text totes les vegades que siguen necessàries fins a arribar-ne a la comprensió.
- Recerca en el diccionari de les paraules el significat de les quals s'ignora.
- Seqüenciació de les activitats amb l'objecte d'adaptar la dificultat cognitiva a les capacitats de l'alumne/a.
- Reducció el nombre d'activitats amb l'objecte d'adaptar la dificultat cognitiva a les capacitats de l'alumne/a.
- Materials i recursos utilitzats de nivell inferior als emprats amb el grup.
- Treball en grup per a facilitar la interacció entre alumnat amb diferents capacitats i coneixements i millorar així la competència dels més febles i afavorir l'aprenentatge, per imitació, de les estratègies i dels recursos utilitzats pels companys i companyes.
- Treball reflexiu individual en el desenvolupament de les activitats individuals.

D'altra banda, les activitats d'ampliació són:

- activitats que faciliten la connexió entre diferents disciplines: Participació en projectes
- activitats sobre temes no inclosos en la programació.

Avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge

Al llarg el curs, com ja s'ha esmentat anteriorment, els alumnes realitzaran distints tipus de proves, treballs, projectes... que permetran veure l'evolució del procés d'ensenyament- aprenentatge de cadascun d'ells.

Segons els objectius generals definits, els nostres objectes concrets d'avaluació seran:

Les habilitats comunicatives: la comprensió i l'expressió orals i escrites. Avaluarem el desenvolupament d'aquestes quatre habilitats en situacions diverses, dins d'uns mínims de correcció lingüística i d'uns graus de flexibilitat i obertura.

Les nocions lingüístiques. Avaluarem que l'alumne no sols les conega sinó que les use i les faça servir amb correcció.

Coneixements sobre el fet literari: en la interpretació de textos i en la història de la literatura.

Conceptes sociolingüístics: anàlisi de situacions sociolingüístiques reals o arquetípiques, comentaris dialectològics, anàlisi de textos pertanyents a diverses èpoques.

Avaluarem no sols els continguts, sinó el coneixement dels procediments i les actituds relacionades amb els aspectes esmentats adés. Per exemple, sobre el fet literari no podem valorar només els coneixements que l'alumne posseezca sobre literatura, sinó que també hem de valorar el domini dels procediments d'investigació sobre aquests fets, de creació, o d'anàlisi, així com les seues actituds davant el consum o la creació de literatura. (els percentatges de cadascun d'aquests apartats estan esmentats en el següent punt).

Els següents criteris s'adaptaran a l'avaluació concreta de les activitats realitzades i a les unitats didàctiques impartides.

Coneixements relatius al medi físic, a la geografia política, a la geografia econòmica i al desenvolupament de les societats actuals

S'avaluarà la correcta interpretació dels mapes físics, de les gràfiques. L'assoliment dels tecnicismes corresponents a la vida social, econòmica i política de les societats del món actual, així com els canvis socials de les ciutats i els moviments migratoris i les seues causes i conseqüències.

8 Mesures d'atenció a l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu o amb necessitat de compensació educativa

S'aplicaran les mesures de resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu o amb alumnat que requerisca actuacions per a la compensació de les desigualtats. El programa de diversificació curricular (PDC) ja forma part de les mesures de nivell III establides en l'art. 14 del D.104/2018, de 27 de juliol, pel qual es desenrotllen els principis d'equitat i d'inclusió en el sistema educatiu valencià.

Com que es tracta d'un grup de 14 alumnes, es pot realitzar una atenció més individualitzada; la correcció individual de determinades tasques, la resolució de dubtes particulars, l'orientació sobre la comprensió dels enunciats de les activitats, etc.

9 Elements transversals

. Foment de la lectura

Els alumnes hauran de llegir, de manera obligatòria, els llibres que es proposen per al curs tant en

valencià com en castellà.

Gairebé tots els llibres de lectura obligatòria se seleccionen dels proposats pels Departaments de Geografia i Història, el Departament de Valencià i el Departament de Castellà. Així doncs, el contingut d'aquestos està relacionat directament amb el currículum.

Pel que fa a l'animació lectora, un del objectius més importants serà aconseguir un gust per la lectura que mai no n'han tingut en la seua majoria. En qualsevol cas faran un treball diferent per a cada lectura i se'n triarà alguna per a realitzar col·loquis a classe.

. Utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació

L'ordenació de l'ESO preveu que el treball amb les tecnologies de la Informació i Comunicació (TIC) s'orienta al seu tractament integrat dins les diverses àrees del currículum. La competènciabàsica en les TIC ha de garantir que tot l'alumnat, en finalitzar l'escolarització obligatòria, assolisca el domini de les habilitats i els recursos tecnològics bàsics, al mateix temps que les estratègies i els procediments informacionals vinculats a les TIC. En acabar l'escolarització, l'alumnat ha d'ésser un usuari informat de les possibilitats de les TIC, ha d'estar capacitat per aplicar-ne selectivament els instruments de les TIC apropiats en diferents àmbits (personal, laboral, social...) i com a suport bàsic per a l'aprenentatge continuat al llarg de tota la vida.

Els objectius que s'han de tractar des de la matèria de manera transversal són:

Aprendre i utilitzar tècniques senzilles de maneig de la informació: busca, elaboració i presentació amb l'ajuda dels mitjans tradicionals i l'aplicació de les noves tecnologies.

Utilitzar, amb una autonomia progressiva, els mitjans de comunicació social i les tecnologies de la informació per a obtenir, interpretar i valorar informacions de diversos tipus i opinions diferents.

L'alumnat durant l'educació secundària ha d'acabar d'assolir la competència digital, és a dir, dominar les habilitats necessàries per a cercar, obtenir, processar i comunicar informació en diferents formats (textual, digital, audiovisual, gràfic i sonor).

Per a afavorir aquest aprenentatge, durant el curs els alumnes posen en pràctica les normes bàsiques per a presentar correctament treballs en diferents formats. Aquest curs, poden consultar l'ordinador en l'hora d'estudi amb la professora d'aquesta hora per fer activitats com:

- Recerca d'informació i ús de diccionaris en línia.
- Aspectes formals per a la presentació de treballs en format digital.
- Activitats interactives de reforç dels continguts treballats

. Emprenedoria

A més dels valors socials i els individuals, la LOMLOE ha afegit el valor emprenedor que es concreta en els objectius següents:

1 Autonomia i iniciativa personal

Desenvolupar l'esperit emprenedor suposa treballar tota una sèrie de capacitats: des de la iniciativa i la presa de decisions fins a la creativitat i la reflexió aplicades a la creació i justificació d'una activitat que, encara que bàsica, pot ser la llavor d'altres projectes futurs. Això és possible si es parteix dels interessos i les necessitats concrets de l'alumnat però, alhora, si es fa emergir el talent individual i col·lectiu, per mitjà d'activitats que posen reptes als alumnes per aconseguir els seus objectius, que els motiven per superar obstacles i tirar endavant, a la vegada que es busca el màxim nivell d'autonomia.

2 Treball en equip

El treball en equip és un dels valors al qual es dona actualment una gran importància en diferents àmbits. S'ha de vetllar perquè els membres del grup adopten una actitud participativa, oberta i respectuosa; i fomentar la cooperació i la responsabilitat quan s'hagen de dividir les tasques o s'hagen de prendre decisions. També cal promoure contextos d'intercanvi entre els diferents grups d'alumnes perquè tots aprenguen dels altres.

Cal donar el màxim d'autonomia als grups per estimular les habilitats socials, l'intercanvi de coneixements, el treball cooperatiu, la resolució dialogada dels conflictes interpersonals, la capacitat d'empatia i la pràctica sistemàtica del debat, amb tot el que implica (saber escoltar, exposar i argumentar les idees pròpies, i restar obert a les dels altres) i la posada en comú dels coneixement.

Aquest curs, per la situació especial de pandèmia em de reduir aquest tipus de treball a classe. Les taules i cadires no es podem moure a la classe de Laboratori de Física.

3 Habilitats comunicatives

L'alumnat ha de verbalitzar i contrastar idees amb els companys/es i ha d'arribar a acords per a comunicar després els continguts de forma unitària i consensuada.

. Educació cívica i constitucional

L'educació cívica i constitucional té com a objectiu ajudar a analitzar críticament la realitat per tal d'afavorir la convivència. Constitueix un element fonamental del procés educatiu que permet a l'alumnat mostrar comportaments responsables en la societat actual respectant les creences i els valors dels altres. Per això, cal treballar valors com la justícia, el respecte, la solidaritat, la igualtat, la prevenció de la violència de gènere, la llibertat, etc. A més, es pretén que l'alumnat construïska els seus valors i normes, que adopte postures coherents amb els seus principis i que actue conseqüentment. En conclusió, preparar-lo a viure i conviure en societat.

Activitats proposades:

- Activitats en xicotet grup aquest curs , si és possible.
- Debats que promoguen el respecte als altres on s'accepten les normes que s'establisquen, es respecten els diferents punts de vista dels participants i el torn de paraula.
- Lectures amb valors que comporten una doble finalitat, lingüística i de reflexió personal.
- Pràctiques que afavorisquen les habilitats socials.
- Activitats extraescolars (excursions, teatre, cinema) que faciliten la convivència.

Implica la capacitat de transformar les idees en actes. Açò significa adquirir consciència de la situació en la qual s'intervé o que es resol i saber triar, planificar i gestionar els coneixements, destreses o habilitats i actituds necessaris amb criteri propi, amb la finalitat d'aconseguir l'objectiu previst.

La comunicació es basa justament en la transmissió d'idees i coneixements a través d'actes comunicatius que tenen lloc en determinats àmbits d'ús (personal, acadèmic, social i professional). Per tant, cada situació de comunicació ha de ser enfocada com un problema o un repte al qual els alumnes s'han d'enfrontar i, en aqueix context, han de triar, planificar i gestionar els coneixements, destreses o habilitats, i actituds necessaris amb criteri propi, amb la finalitat d'aconseguir l'objectiu previst.

En la realització de les activitats comunicatives es promou el desenvolupament de destreses o

habilitats com la capacitat d'anàlisi; la capacitat de planificació, organització, gestió i presa de decisions; la capacitat d'adaptació al canvi i resolució de problemes; la comunicació, presentació, representació i negociació efectives; l'habilitat per a treballar, tant individualment com dins d'un equip; la participació, la capacitat de lideratge i delegació: el pensament crític i el sentit de la responsabilitat; l'autoconfiança, l'avaluació i l'autoavaluació.

10 Avaluació de la pràctica docent

Per a portar a terme una valoració objectiva dels aspectes educatius de la PGA és necessari el plantejament d'una avaluació de la labor docent i la seua posada en marxa ens serveix per a donar-nos pautes per a la millora de la nostra pràctica pedagògica i didàctica. Els indicadors que proposem avaluar són quatre:

- 10.1 Planificació
- 10.2 Motivació de l'alumnat
- 10.3 Desenvolupament de l'ensenyament
- 10.4 Seguiment i avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge

1. PLANIFICACIÓ		
Indicadors	Valoració	Propostes de millora
Programa l'assignatura tenint en compte els estàndards d'aprenentatge previstos en les lleis educatives.		
Programa l'assignatura tenint en compte el temps disponible per al desenvolupament de l'assignatura		

Selecciona i seqüència de forma progressiva els continguts de la programació d'aula tenint en compte les particularitats de cadascun dels grups d'estudiants.		
Planifica les classes de manera flexible, preparant activitats i recursos ajustats a la programació d'aula i a les necessitats i als interessos de l'alumnat.		
Estableix els criteris, els procediments i els instruments d'avaluació i autoavaluació que permeten fer el seguiment del progrés d'aprenentatge de l'alumnat.		

2. MOTIVACIÓ DE L'ALUMNAT		
Indicadors	Valoració	Propostes de millora
Proporciona un pla de treball al principi de cada unitat.		
Planteja situacions que introduïsquen la unitat (lectures, debats, diàlegs...).		
Relaciona els aprenentatges amb aplicacions reals o amb la seua funcionalitat.		
Informa dels progressos assolits i de les dificultats trobades.		
Relaciona els continguts i les activitats amb els interessos de l'alumnat.		
Estimula la participació activa dels estudiants a classe.		
Promou la reflexió dels temes tractats.		

3. DESENVOLUPAMENT DE L'ENSENYAMENT		
Indicadors	Valoració	Propostes de millora
Resumeix les idees fonamentals discutides abans de passar a una nova unitat o tema amb mapes conceptuals, esquemes...		
Quan introdueix conceptes nous, els relaciona, si és possible, amb els ja coneguts; intercala preguntes explicatives; posa exemples...		
Té predisposició per a aclarir dubtes i oferir assessories dins i fora de les classes.		
Usa ajuda audiovisual o d'un altre tipus per a donar suport als continguts a l'aula.		

4. SEGUIMENT I AVALUACIÓ DEL PROCÉS D'ENSENYAMENT-APRENTATGE		
Indicadors	Valoració	Propostes de millora
Realitza l'avaluació inicial al principi de curs per a ajustar la programació al nivell dels estudiants.		
Detecta els coneixements previs de cada unitat didàctica.		
Revisa, sovint, els treballs proposats a l'aula i fora.		
Corregeix i explica de forma habitual els treballs i les activitats de l'alumnat, i dona pautes per a millorar-ne els aprenentatges.		

Usa criteris d'avaluació suficients que atenguen de manera equilibrada l'avaluació dels diferents continguts.		
Proposa activitats noves que faciliten l'adquisició d'objectius quan aquests no han sigut assolits suficientment.		
Utilitza tècniques d'avaluació diferents segons els continguts, el nivell dels estudiants.		

PROPUESTA PEDAGÓGICA DE DEPARTAMENTO DE FÍSICA Y QUÍMICA

CURSO 2023-2024

ÍNDICE

1.- Introducción:

- Justificación.
- Contextualización.

2.- Competencias clave de la etapa.

3.- Concreción curricular de las materias del departamento:

- Competencias específicas.
- Criterios de evaluación.
- Saberes básicos.
- Instrumentos de recogida de información.
- Criterios para la calificación cualitativa y cuantitativa.
- Medidas de respuesta para la inclusión.

4.- Esquema / temporización de las unidades de programación.

5.- Actividades complementarias y extraescolares del departamento.

1.- Introducción

-Justificación

El desarrollo curricular de esta materia en la Educación Secundaria responde al marco competencial de la LOMLOE, por lo tanto, contribuye al desarrollo de las competencias clave y de los objetivos de etapa que en ella se han definido para la Educación Secundaria Obligatoria. Las competencias clave reflejadas en el Perfil de salida del alumnado al término de la enseñanza básica se concretan en sus competencias específicas, un conjunto de competencias relacionadas entre sí y definidas por la necesidad de contribuir al desarrollo de las competencias clave a través de esta materia. Son estas competencias específicas las que justifican cuáles son el resto de los elementos del currículo de la materia en la Educación Secundaria Obligatoria, necesarios para responder con precisión a dos de las necesidades curriculares del alumnado: los saberes básicos de la

materia y los criterios de evaluación de los mismos. Todos ellos están definidos de manera competencial para asegurar el desarrollo de las competencias clave más allá de una memorización de contenidos, porque solo de esta forma el alumnado será capaz de desarrollar el pensamiento científico para enfrentarse a los posibles problemas de la sociedad que le rodea y disfrutar de un conocimiento más profundo del mundo.

Por este motivo, el ámbito científico en la Educación Secundaria Obligatoria, materia englobada en lo que se conoce como disciplinas STEM, propone el uso de las metodologías propias de la ciencia, abordadas a través del trabajo cooperativo interdisciplinar, y su relación con el desarrollo socioeconómico, que estén enfocadas a la formación de alumnos y alumnas competentes comprometidos con los retos del mundo actual y los objetivos de desarrollo sostenible y que proporcionen a la materia un enfoque constructivo, crítico y emprendedor.

La evaluación de las competencias específicas se realiza teniendo en cuenta los criterios de evaluación. Las competencias específicas se enlazan con los descriptores del perfil competencial de salida del alumnado al finalizar la enseñanza básica. Con ello, el currículo del ámbito científico pretende que la evaluación de los alumnos y de las alumnas vaya más allá de la comprobación de que han memorizado conceptos, enfocándose más bien al desempeño de los procesos cognitivos asociados al pensamiento científico competencial.

En cuanto a los saberes básicos de esta materia, contemplan conocimientos, destrezas y actitudes básicas de estas materias y se encuentran estructurados en los que tradicionalmente han sido grandes bloques de conocimiento de la Física y la Química, la Biología y la Geología y las Matemáticas: la materia, la energía, la interacción, el cambio, ecología y sostenibilidad, el cuerpo humano y hábitos saludables, sentido numérico, sentido de la medida, sentido espacial, sentido algebraico y pensamiento computacional, sentido estocástico y sentido socioafectivo. Además, este currículo propone la existencia de un bloque de saberes comunes que hace referencia a las metodologías de la ciencia y a su importancia en el desarrollo de estas materias. En este bloque se establece además la relación de la ciencia con una de sus herramientas más potentes, las matemáticas, que ofrecen un lenguaje de comunicación formal y que incluyen los conocimientos previos del alumnado y los que se adquieren a lo largo de esta etapa educativa. Además de su papel instrumental, como soporte de otras ciencias, no hay que olvidar que las matemáticas tienen una función cultural, que incide en el papel de las matemáticas como parte del acervo cultural de nuestra sociedad, y formativa que incide en su potencialidad para el desarrollo cognitivo del alumnado, favoreciendo la abstracción, el razonamiento matemático, la creatividad y el pensamiento espacial. Para combinar todos estos enfoques, los saberes matemáticos deben surgir en un entorno de resolución de problemas donde los contextos, además de a través de la modelización de situaciones de la física, de la química, de la biología y de la geología, también pueden ser a través del modelado de situaciones matemáticas, siempre que den sentido y permitan la adecuada comprensión por parte del alumnado de los saberes matemáticos.

Se incide en el papel destacado de las mujeres a lo largo de la historia de la Ciencia como forma de ponerlo en valor y fomentar nuevas vocaciones femeninas hacia el campo de las ciencias experimentales y la tecnología.

Todos estos elementos curriculares, competencias específicas, criterios de evaluación y saberes básicos están relacionados entre sí formando un todo que dota al currículo de esta materia de un sentido integrado y holístico, relación a la que también debería aspirar cualquier programación de aula.

La construcción de la ciencia y el desarrollo del pensamiento científico durante todas las etapas del desarrollo del alumnado parte del planteamiento de cuestiones científicas basadas en la observación directa o indirecta del mundo en situaciones y contextos habituales, en su intento de explicación a partir del conocimiento, de la búsqueda de evidencias y de la indagación y en la correcta interpretación de la información que a diario llega al público en diferentes formatos y a partir de diferentes fuentes. Por eso, el enfoque que se le dé a esta materia a lo largo de esta etapa educativa debe incluir un tratamiento experimental y práctico que amplíe la experiencia de los alumnos y de las alumnas más allá de lo académico y les permita hacer conexiones con sus situaciones cotidianas, lo que contribuirá de forma significativa a que todos desarrollen las destrezas características de la ciencia. De esta manera se pretende potenciar la creación de vocaciones científicas en los alumnos y las alumnas para conseguir que haya un número mayor de estudiantes que opten por continuar su formación en itinerarios científicos en las etapas educativas posteriores y proporcionar a su vez una completa base científica para aquellos estudiantes o aquellas estudiantes que deseen cursar itinerarios no científicos.

-Contextualización

El IES San Antonio de Benagéber, ubicado en el pueblo del que recibe el nombre se encuentra a catorce kilómetros de Valencia, siendo su principal vía de comunicación con la capital la autovía CV-35. Es un municipio que actualmente cuenta con 9501 (censo del año 2021) habitantes de acuerdo con el último censo electoral. La mayor parte de la población se dedica al sector servicios y sólo un pequeñísimo porcentaje se dedica a la agricultura.

El perfil general del alumnado es, podríamos decir, ordinario: no hay grandes bolsas de pobreza o marginación en el pueblo. La mayor parte de la población reside, de hecho, fuera del casco urbano, en viviendas unifamiliares que, en principio, indican un nivel económico medio-alto. Estadísticamente, de este tipo de familias, suelen proceder alumnos con hábitos de trabajo y estudio y que valoran los estudios como una herramienta necesaria que hay que adquirir, aunque en la realidad la variabilidad es grande ya que la actitud hacia el estudio depende también de las condiciones internas de las familias.

En cuanto a la lengua vehicular, es una bolsa mayoritariamente castellano-hablante, con un 62% de población de procedencia heterogénea. Sin embargo, como demuestra la existencia de la línea en valenciano en los colegios públicos 8 de Abril y CEIP nº 2 hasta 6º de primaria, observamos una cierta inquietud por la educación en valenciano y es decisión del Centro incrementar progresivamente la utilización de esta lengua vehicular. Según el Plan Lingüístico del Centro, la asignatura se impartirá en castellano.

2.- Competencias clave de la etapa.

Para la ESO. (Anexo I DECRETO 107/2022)

Competencia en comunicación lingüística (CCL)

CCL1. Se expresa de forma oral, escrita, signada o multimodal con coherencia, corrección y adecuación a los diferentes contextos sociales, y participa en interacciones comunicativas con actitud cooperativa y respetuosa tanto para intercambiar información, crear conocimiento y transmitir opiniones, como para construir vínculos personales.

CCL2. Comprende, interpreta y valora con actitud crítica textos orales, escritos, signados o multimodales de los ámbitos personal, social, educativo y profesional para participar en diferentes contextos de manera activa e informada y para construir conocimiento.

CCL3. Localiza, selecciona y contrasta de manera progresivamente autónoma información procedente de diferentes fuentes, evaluando su fiabilidad y pertinencia en función de los objetivos de lectura y evitando los riesgos de manipulación y desinformación, y la integra y transforma en conocimiento para comunicarla adoptando un punto de vista creativo, crítico y personal a la par que respetuoso con la propiedad intelectual.

CCL4. Lee con autonomía obras diversas adecuadas a su edad, seleccionando las que mejor se ajustan a sus gustos e intereses; aprecia el patrimonio literario como cauce privilegiado de la experiencia individual y colectiva; y moviliza su propia experiencia biográfica y sus conocimientos literarios y culturales para construir y compartir su interpretación de las obras y para crear textos de intención literaria de progresiva complejidad

CCL5. Pone sus prácticas comunicativas al servicio de la convivencia democrática, la resolución dialogada de los conflictos y la igualdad de derechos de todas las personas, evitando los usos discriminatorios, así como los abusos de poder, para favorecer la utilización no solo eficaz sino también ética de los diferentes sistemas de comunicación.

Competencia plurilingüe (CP)

CP1. Usa eficazmente una o más lenguas, además de la lengua o lenguas familiares, para responder a sus necesidades comunicativas, de manera apropiada y adecuada tanto a su desarrollo e intereses como a diferentes situaciones y contextos de los ámbitos personal, social, educativo y profesional.

CP2. A partir de sus experiencias, realiza transferencias entre distintas lenguas como estrategia para comunicarse y ampliar su repertorio lingüístico individual.

CP3. Conoce, valora y respeta la diversidad lingüística y cultural presente en la sociedad, integrándola en su desarrollo personal como factor de diálogo, para fomentar la cohesión social.

Competencia matemática y competencia en ciencia, tecnología e ingeniería (STEM)

STEM1. Utiliza métodos inductivos y deductivos propios del razonamiento matemático en situaciones conocidas, y selecciona y emplea diferentes estrategias para resolver problemas analizando críticamente las soluciones y reformulando el procedimiento, si fuera necesario

STEM2. Utiliza el pensamiento científico para entender y explicar los fenómenos que ocurren a su alrededor, confiando en el conocimiento como motor de desarrollo, planteándose preguntas y comprobando hipótesis mediante la experimentación y la indagación, utilizando herramientas e instrumentos adecuados, apreciando la importancia de la precisión y la veracidad y mostrando una actitud crítica acerca del alcance y las limitaciones de la ciencia.

STEM3. Plantea y desarrolla proyectos diseñando, fabricando y evaluando diferentes prototipos o modelos para generar o utilizar productos que den solución a una necesidad o problema de forma creativa y en equipo, procurando la participación de todo el grupo, resolviendo pacíficamente los conflictos que puedan surgir, adaptándose ante la incertidumbre y valorando la importancia de la sostenibilidad.

STEM4. Interpreta y transmite los elementos más relevantes de procesos, razonamientos, demostraciones, métodos y resultados científicos, matemáticos y tecnológicos de forma clara y precisa y en diferentes formatos (gráficos, tablas, diagramas, fórmulas, esquemas, símbolos...), aprovechando de forma crítica la cultura digital e incluyendo el lenguaje matemático-formal con ética y responsabilidad, para compartir y construir nuevos conocimientos.

STEM5. Emprende acciones fundamentadas científicamente para promover la salud física, mental y social, y preservar el medio ambiente y los seres vivos; y aplica principios de ética y seguridad en la realización de proyectos para transformar su entorno próximo de forma sostenible, valorando su impacto global y practicando el consumo responsable.

Competencia digital (CD)

CD1. Realiza búsquedas en internet atendiendo a criterios de validez, calidad, actualidad y fiabilidad, seleccionando los resultados de manera crítica y archivándolos, para recuperarlos, referenciarlos y reutilizarlos, respetando la propiedad intelectual.

CD2. Gestiona y utiliza su entorno personal digital de aprendizaje para construir conocimiento y crear contenidos digitales, mediante estrategias de tratamiento de la información y el uso de diferentes herramientas digitales, seleccionando y configurando la más adecuada en función de la tarea y de sus necesidades de aprendizaje permanente.

CD3. Se comunica, participa, colabora e interactúa compartiendo contenidos, datos e información mediante herramientas o plataformas virtuales, y gestiona de manera responsable sus acciones, presencia y visibilidad en la red, para ejercer una ciudadanía digital activa, cívica y reflexiva.

CD4. Identifica riesgos y adopta medidas preventivas al usar las tecnologías digitales para proteger los dispositivos, los datos personales, la salud y el medioambiente, y para tomar conciencia de la importancia y necesidad de hacer un uso crítico, legal, seguro, saludable y sostenible de dichas tecnologías.

CD5. Desarrolla aplicaciones informáticas sencillas y soluciones tecnológicas creativas y sostenibles para resolver problemas concretos o responder a retos propuestos, mostrando interés y curiosidad por la evolución de las tecnologías digitales y por su desarrollo sostenible y uso ético.

Competencia personal, social y de aprender a aprender (CPSAA)

CPSAA1. Regula y expresa sus emociones, fortaleciendo el optimismo, la resiliencia, la autoeficacia y la búsqueda de propósito y motivación hacia el aprendizaje, para gestionar los retos y cambios y armonizarlos con sus propios objetivos.

CPSAA2. Comprende los riesgos para la salud relacionados con factores sociales, consolida estilos de vida saludable a nivel físico y mental, reconoce conductas contrarias a la convivencia y aplica estrategias para abordarlas.

CPSAA3. Comprende proactivamente las perspectivas y las experiencias de las demás personas y las incorpora a su aprendizaje, para participar en el trabajo en grupo, distribuyendo y aceptando tareas y responsabilidades de manera equitativa y empleando estrategias cooperativas.

CPSAA4. Realiza autoevaluaciones sobre su proceso de aprendizaje, buscando fuentes fiables para validar, sustentar y contrastar la información y para obtener conclusiones relevantes

CPSAA5. Planea objetivos a medio plazo y desarrolla procesos metacognitivos de retroalimentación para aprender de sus errores en el proceso de construcción del conocimiento.

Competencia ciudadana (CC)

CC1. Analiza y comprende ideas relativas a la dimensión social y ciudadana de su propia identidad, así como a los hechos culturales, históricos y normativos que la determinan, demostrando respeto por las normas, empatía, equidad y espíritu constructivo en la interacción con los demás en cualquier contexto.

CC2. Analiza y asume fundadamente los principios y valores que emanan del proceso de integración europea, la Constitución española y los derechos humanos y de la infancia, participando en actividades comunitarias, como la toma de decisiones o la resolución de conflictos, con actitud democrática, respeto por la diversidad, y compromiso con la igualdad de género, la cohesión social, el desarrollo sostenible y el logro de la ciudadanía mundial.

CC3. Comprende y analiza problemas éticos fundamentales y de actualidad, considerando críticamente los valores propios y ajenos, y desarrollando juicios propios para afrontar la controversia moral con actitud dialogante, argumentativa, respetuosa y opuesta a cualquier tipo de discriminación o violencia.

CC4. Comprende las relaciones sistémicas de interdependencia, ecodependencia e interconexión entre actuaciones locales y globales, y adopta, de forma consciente y motivada, un estilo de vida sostenible y ecosocialmente responsable.

Competencia emprendedora (CE)

CE1. Analiza necesidades y oportunidades y afronta retos con sentido crítico, haciendo balance de su sostenibilidad, valorando el impacto que puedan suponer en el entorno, para presentar ideas y soluciones innovadoras, éticas y sostenibles, dirigidas a crear valor en el ámbito personal, social, educativo y profesional.

CE2. Evalúa las fortalezas y debilidades propias, haciendo uso de estrategias de autoconocimiento y autoeficacia, y comprende los elementos fundamentales de la economía y las finanzas, aplicando conocimientos económicos y financieros a actividades y situaciones concretas, utilizando destrezas que favorezcan el trabajo colaborativo y en equipo, para reunir y optimizar los recursos necesarios que lleven a la acción una experiencia emprendedora que genere valor.

CE3. Desarrolla el proceso de creación de ideas y soluciones valiosas y toma decisiones, de manera razonada, utilizando estrategias ágiles de planificación y gestión, y reflexiona sobre el proceso realizado y el resultado obtenido, para llevar a término el proceso de creación de prototipos innovadores y de valor, considerando la experiencia como una oportunidad para aprender.

Competencia en conciencia y expresión culturales (CCEC)

CCEC1. Conoce, aprecia críticamente y respeta el patrimonio cultural y artístico, implicándose en su conservación y valorando el enriquecimiento inherente a la diversidad cultural y artística.

CCEC2. Disfruta, reconoce y analiza con autonomía las especificidades e intencionalidades de las manifestaciones artísticas y culturales más destacadas del patrimonio, distinguiendo los medios y soportes, así como los lenguajes y elementos técnicos que las caracterizan

CCEC3. Expresa ideas, opiniones, sentimientos y emociones por medio de producciones culturales y artísticas, integrando su propio cuerpo y desarrollando la autoestima, la creatividad y el sentido del lugar que ocupa en la sociedad, con una actitud empática, abierta y colaborativa.

CCEC4. Conoce, selecciona y utiliza con creatividad diversos medios y soportes, así como técnicas plásticas, visuales, audiovisuales, sonoras o corporales, para la creación de productos artísticos y culturales, tanto de forma individual como colaborativa, identificando oportunidades de desarrollo personal, social y laboral, así como de emprendimiento

3.- Concreción curricular de la materia:

1. Concreción curricular de la materia:	ÁMBITO CIENTÍFICO (Patricia Lago / Miriam Verdejo)
1.1 Elementos curriculares del nivel:	PDC 3º
1.1.1 Competencias específicas	<i>Competencia específica BCE1.</i> Resolver problemas científicos abordables en el ámbito escolar a partir de trabajos de investigación de carácter experimental.

Competencia específica FQCE1.

Resolver problemas científicos abordables en el ámbito escolar a partir de trabajos de investigación de carácter experimental.

Criterios de evaluación

- B1.1 - Aplicar correctamente las normas de seguridad propias del trabajo experimental
- B1.2 - Observar hechos, formular preguntas investigables y emitir hipótesis comprobables científicamente
- B1.3 - Realizar búsquedas de información y recogida de datos, atendiendo a criterios de validez, calidad y fiabilidad de las fuentes (3er curso) de forma guiada
- B1.4 - Diseñar experimentos para comprobar hipótesis y obtener resultados que las validen o refuten siguiendo las pautas del trabajo científico
- B1.5 - Elaborar informes sencillos de las investigaciones realizadas

Criterios de evaluación

- FQ1.1 Analizar y resolver problemas asociados a la medida de sólidos irregulares.
- FQ1.2 Averiguar mediante diseños experimentales la influencia de factores como la temperatura o la concentración en la velocidad de las reacciones químicas.
- FQ1.3 Investigar la sustancia que corresponde a un determinado sólido problema.
- FQ1.4 Realizar estudios experimentales sobre distintos tipos de reacciones.
- FQ1.5 Comprobar que se cumple la ley de conservación de la masa en experiencias de carácter práctico.
- FQ1.6 Realizar experiencias en las que se produzcan reacciones químicas de distintos tipos (descomposición, precipitación, síntesis, combustión, neutralización), identificando reactivos y productos por sus diferentes propiedades características, y, en el caso de las reacciones ácidobase, utilizando la escala de pH para identificar el carácter ácido o básico de las sustancias implicadas.
- FQ1.7 Realizar experiencias sencillas de preparación de disoluciones, describiendo el procedimiento seguido y el material utilizado, determinando la concentración.

Saberes básicos

- Bloque 1: Metodología de la ciencia
- Bloque 2: Cuerpo humano y hábitos saludables (B)
- Bloque 3: Los seres vivos (B)
- Bloque 5: Sostenibilidad (B)
- Bloque 2: El mundo material y sus cambios. (FQ)
- Bloque 4: Interacciones (FQ)

FQ1.8 Resolver situaciones problemáticas relacionadas con el movimiento de los cuerpos en situaciones cotidianas

Competencia específica BCE2.

Analizar situaciones problemáticas reales utilizando la lógica científica y explorando las posibles consecuencias de las soluciones propuestas para afrontarlas.

Criterios de evaluación

B2.1 - Utilizar correctamente los términos más habituales asociados a los distintos ámbitos de la ciencia.

B2.2 - Utilizar correctamente las herramientas informáticas necesarias para su trabajo

B2.3 - Analizar críticamente la solución propuesta a un problema complejo en función de los saberes básicos que se movilizan

B2.4 - Elegir la herramienta informática adecuada para presentar los resultados de sus trabajos de forma autónoma

B2.5 - Construir explicaciones que relacionan los hechos y conceptos indicando sus limitaciones y movilizandoo conocimientos complejos

Saberes básicos

Bloque 1: Metodología de la ciencia

Competencia específica BCE3.

Utilizar el conocimiento científico como instrumento del pensamiento crítico, interpretando y comunicando mensajes científicos, desarrollando argumentaciones y accediendo a fuentes fiables, para distinguir la información contrastada de los bulos y opiniones.

Criterios de evaluación

B3.1 - Identificar hipótesis, pruebas y conclusiones en un discurso para distinguir adecuadamente una opinión de una afirmación basada en pruebas con base científica

B3.2 - Conocer algunas fuentes que se ajusten a los criterios de objetividad, revisión y fiabilidad que caracterizan a la ciencia a las que acudir para recabar información

B3.3 – Comunicarse, de forma oral y escrita, utilizando el lenguaje científico para participar en intercambios o en debates, interpretando o produciendo mensajes científicos de nivel básico

Saberes básicos

Bloque 1: Metodología de la ciencia

B3.4 - Utilizar fuentes de información variada para construir sus argumentaciones (textos escritos, audios, gráficas, infografías, vídeos) con un bajo grado de complejidad

Competencia específica BCE4.

Justificar la validez del modelo científico como producto dinámico que se va revisando y reconstruyendo bajo la influencia del contexto social e histórico, atendiendo a la importancia de la ciencia en el avance de las sociedades, así como a los riesgos de un uso inadecuado o interesado de los conocimientos científicos y a sus limitaciones

Criterios de evaluación

- B4.1 - Argumentar el valor el trabajo de las mujeres científicas y de las distintas culturas a la ciencia
- B4.2 - Asociar las ideas científicas actualmente descartadas con el contexto histórico en el que predominaron, justificando los modelos teóricos a la luz de los conocimientos disponibles en un momento histórico dado y huyendo de la crítica fácil en función de los conocimientos implicados
- B4.3 - Relacionar los avances tecnológicos con algunos avances científicos que los acompañaron o se asociaron a ellos en función de los saberes básicos implicados
- B4.4 - Argumentar la validez de las explicaciones y argumentaciones relacionándolas con las pruebas obtenidas y los modelos teóricos en los diferentes momentos de la ciencia, en función de la dificultad de las argumentaciones y modelos asociados a los contenidos básicos

Saberes básicos

Bloque 1: Metodología de la ciencia

Competencia específica BCE5.

Adoptar hábitos de vida saludable basados en el conocimiento del funcionamiento del propio cuerpo y de los peligros del uso y abuso de determinadas prácticas y del consumo de algunas sustancias.

Criterios de evaluación

- B5.1 - Explicar adecuadamente qué requerimientos debe cumplir una dieta sana, equilibrada y sostenible
- B5.2 - Realizar una alimentación consumiendo productos sanos y de proximidad
- B5.3 - Explicar las consecuencias que se generan debido a la ignorancia de los hábitos saludables

Saberes básicos

Bloque 2: Cuerpo humano y hábitos saludables.

B5.4 - Explicar la importancia de las medidas preventivas frente a las infecciones, incluyendo la vacunación.
 B5.5 - Demostrar conocimiento de las medidas preventivas adecuadas a la hora de mantener relaciones sexuales para prevenir enfermedades de transmisión sexual o embarazos no deseados

Competencia específica BCE6.

Identificar y aceptar la sexualidad personal, y respetar la variedad de identidades de género y de orientaciones sexuales existentes, en base al conocimiento del cuerpo humano y del propio cuerpo

Criterios de evaluación

B6.1 - Explicar de forma adecuada las diferencias entre los conceptos de reproducción, sexo, género y orientación sexual
 B6.2 - Respetar y defender con argumentos todas las posibles opciones de manifestación de la sexualidad
 B6.3 - Demostrar, en sus relaciones interpersonales, respeto a la hora de decidir los pasos a dar en cada momento y respetar los cambios de opinión que puedan surgir en este sentido

Saberes básicos

Bloque 2: Cuerpo humano y hábitos saludables.

Competencia específica BCE7.

Actuar con responsabilidad participando activamente en la conservación de todas las formas de vida y del planeta en base al conocimiento de los sistemas biológicos y geológicos

Criterios de evaluación

B7.1 - Respetar todas las formas de vida, siendo capaces de explicar la dependencia del ser humano del resto de seres vivos
 B7.2 - Identificar y valorar algunos indicadores de la incidencia de la actividad humana sobre los fenómenos geológicos externos y de estos sobre la vida en la Tierra
 B7.3 - Prever algunas de las posibles consecuencias de los fenómenos de nuestro planeta a partir de datos obtenidos mediante métodos fiables conocidos, valorando la importancia del papel de la ciencia en dichas previsiones
 B7.4 - Clasificar correctamente, a nivel de reino, distintos organismos en función de sus características más destacables

Saberes básicos

Bloque 3: Los seres vivos

Competencia específica BCE8.

Utilizar el conocimiento geológico básico sobre el funcionamiento del planeta Tierra como sistema, con el fin de analizar su impacto sobre las poblaciones y proponer y valorar actuaciones de previsión e intervención.

Criterios de evaluación

B8.1 - Explicar los rasgos más generales del relieve como consecuencia de los procesos geológicos

B8.2 - Analizar e identificar algunas de las principales interacciones entre la humanidad y el planeta

B8.3 - Argumentar la necesidad del uso sostenible de los recursos

B8.4 - Buscar y seleccionar información relevante sobre algunos de los procesos que afectan a la Tierra, formulando preguntas pertinentes sobre ellos y valorando si determinadas evidencias apoyan o no una determinada conclusión

B8.5 - Valorar la importancia de los principios geológicos básicos y los procedimientos más elementales y usuales de la Geología para la construcción del conocimiento científico sobre la Tierra

B8.6 - Analizar un fenómeno geológico identificando sus componentes, las relaciones entre ellos y su funcionamiento como sistema no reductible a esos componentes y relaciones por separado

Saberes básicos

Bloque 4: La Tierra

Competencia específica BCE9.

Analizar e interpretar los principales hitos de la historia del planeta Tierra y los principales procesos evolutivos de los sistemas naturales, atendiendo a las magnitudes del tiempo geológico implicadas en ellos.

Criterios de evaluación

B9.1 - Apreciar la magnitud del tiempo geológico en comparación con el histórico, y ambos con la duración de la vida de un individuo, distinguiendo las diferentes escalas en que ocurren los fenómenos geológicos, históricos y personales

B9.1 - Explicar el papel determinante de la historia geológica para la evolución de los seres vivos, tanto en su relación con las grandes extinciones, como en el proceso de cambio gradual de la selección natural

Saberes básicos

Bloque 4: La Tierra

Bloque 5: Sostenibilidad

Competencia específica BCE10.

Adoptar hábitos de comportamiento en la actividad cotidiana responsables con el entorno, aplicando criterios científicos y evitando o minimizando el impacto medioambiental.

Criterios de evaluación

- B10.1 - Interpretar datos técnicos en torno a los problemas que origina la acción humana sobre su entorno y la emergencia climática
- B10.2 - Ser capaz de describir las consecuencias para las poblaciones humanas de procesos como la destrucción de biodiversidad, la desertización y, asociada a ella, la migración climática
- B10.3 - Adoptar hábitos respetuosos para el medio que generan la menor cantidad de residuos posible o que son susceptibles de ser reciclados
- B10.4 - Reducir el consumo de recursos a nivel personal y en sus hábitos diarios
- B10.5 - Explicar correctamente los factores más significativos responsables de la situación de emergencia climática que sufre el planeta

Saberes básicos

Bloque 5: Sostenibilidad

Competencia específica BCE11.

Proponer soluciones realistas basadas en el conocimiento científico ante problemas de naturaleza eco social a nivel local y global, argumentar su idoneidad y actuar en consecuencia.

Criterios de evaluación

- B11.1 - Diagnosticar problemas presentes en su entorno cercano relacionados con el medio
- B11.2 - Proponer acciones de concienciación y reivindicativas en relación con los problemas ambientales, utilizando el procedimiento adecuado para ello con ayuda del profesorado
- B11.3 - Asociar situaciones de problemas de tipo social, como la inmigración masiva, a la alteración de los ecosistemas de origen humano, tales como la sobreexplotación de recursos o la desertificación

Saberes básicos

Bloque 5: Sostenibilidad

Competencia específica MC1.

Resolución de problemas

Criterios de evaluación

- M1.1. Extraer la información necesaria del enunciado de problemas sencillos del ámbito social o de iniciación al ámbito profesional y científico, y estructurar el proceso de resolución en distintas etapas.
- M1.2. Resolver problemas sencillos del ámbito social o de iniciación a los ámbitos profesional y científico movilizandando de manera adecuada y justificada los conceptos y procedimientos necesarios.
- M1.3. Comparar la solución obtenida con la de sus compañeros y compañeras, valorando si se requiere una revisión o rectificación del proceso de resolución seguido.
- M1.4. Generalizar la resolución de algunos problemas sencillos para solucionar problemas similares o más complejos

Saberes básicos

- Bloque 1. Sentido numérico y cálculo
- Bloque 2. Sentido algebraico
- Bloque 3. Sentido de la medida y de la estimación
- Bloque 4. Sentido espacial y geometría
- Bloque 5. Relaciones y funciones
- Bloque 7. Análisis de datos y estadística
- Bloque 8. Pensamiento computacional

Competencia específica MC2.

Razonamiento y conexiones

Criterios de evaluación

- M2.1. Usar contraejemplos para refutar conjeturas de naturaleza matemática.
- M2.2. Validar informalmente algunas conjeturas sobre propiedades o relaciones matemáticas adecuadas al nivel madurativo, cognitivo y evolutivo del alumnado, a partir de casos particulares.
- M2.3. Conectar diferentes conceptos y procedimientos matemáticos adecuados al nivel madurativo, cognitivo y evolutivo del alumnado, argumentando el razonamiento empleado.

Saberes básicos

- Bloque 1. Sentido numérico y cálculo
- Bloque 2. Sentido algebraico
- Bloque 3. Sentido de la medida y de la estimación
- Bloque 4. Sentido espacial y geometría
- Bloque 5. Relaciones y funciones
- Bloque 7. Análisis de datos y estadística
- Bloque 8. Pensamiento computacional

Competencia específica MC3.

Modelización

Criterios de evaluación

- M3.1. Establecer conexiones entre los saberes propios de las matemáticas y los de otras disciplinas, empleando procedimientos de indagación como la identificación, medición y clasificación
- M3.2. Seleccionar información relevante, identificar conceptos matemáticos, patrones y regularidades en situaciones o fenómenos reales y, a partir de

Saberes básicos

- Bloque 1. Sentido numérico y cálculo
- Bloque 2. Sentido algebraico
- Bloque 3. Sentido de la medida y de la estimación
- Bloque 4. Sentido espacial y geometría
- Bloque 5. Relaciones y funciones

ellos, construir modelos matemáticos concretos y algunos generales, empleando herramientas algebraicas y funcionales básicas

M3.3. Analizar, interpretar y hacer predicciones sobre situaciones o fenómenos reales a partir del desarrollo y tratamiento de un modelo matemático.

M3.4. Comparar y valorar distintos modelos matemáticos que describan una situación o fenómeno real.

Bloque 7. Análisis de datos y estadística
 Bloque 8. Pensamiento computacional

Competencia específica MC4.
 Pensamiento computacional

Criterios de evaluación

- M4.1. Conocer aspectos básicos de la hoja de cálculo y de programas de cálculo simbólico.
- M4.2. Reproducir y diseñar algoritmos sencillos mediante programación por bloques para resolver situaciones problemáticas del ámbito social o de iniciación a los ámbitos profesional y científico.
- M4.3. Resolver situaciones problemáticas descomponiendo y estructurando sus partes mediante algoritmos.
- M4.4. Analizar situaciones de cierto nivel de complejidad en juegos de lógica o de tablero abstractos, estudiando las alternativas para tomar la decisión más adecuada, o determinar la estrategia ganadora, en caso de existir.

Saberes básicos

- Bloque 1. Sentido numérico y cálculo
- Bloque 2. Sentido algebraico
- Bloque 3. Sentido de la medida y de la estimación
- Bloque 4. Sentido espacial y geometría
- Bloque 5. Relaciones y funciones
- Bloque 7. Análisis de datos y estadística
- Bloque 8. Pensamiento computacional

Competencia específica MC5.
 Representaciones

Criterios de evaluación

- M5.1. Manejar las representaciones icónico-manipulativas, numéricas, simbólico-algebraicas, tabulares, funcionales, geométricas y gráficas de objetos matemáticos respetando las reglas que las rigen.
- M5.2. Realizar conversiones, en al menos una dirección, entre las representaciones icónico-manipulativas, numéricas, simbólico-algebraicas, tabulares, funcionales, geométricas y gráficas de objetos matemáticos.
- M5.3. Seleccionar el simbolismo adecuado para describir matemáticamente

Saberes básicos

- Bloque 1. Sentido numérico y cálculo
- Bloque 2. Sentido algebraico
- Bloque 3. Sentido de la medida y de la estimación
- Bloque 4. Sentido espacial y geometría
- Bloque 5. Relaciones y funciones
- Bloque 7. Análisis de datos y estadística
- Bloque 8. Pensamiento computacional

situaciones correspondientes al ámbito social

Competencia específica MC6.
Comunicación

Criterios de evaluación

M6.1. Interpretar correctamente mensajes orales y escritos relativos al ámbito social que incluyan informaciones con contenido matemático.
 M6.2. Comunicar ideas matemáticas introduciendo aspectos básicos del lenguaje formal.
 M6.3. Explicar y dar significado matemático a resultados provenientes de situaciones problemáticas del ámbito social.
 M6.4. Utilizar el lenguaje matemático para argumentar y defender los razonamientos propios en situaciones de intercambio comunicativo relativas al ámbito social.

Saberes básicos

Bloque 1. Sentido numérico y cálculo
 Bloque 2. Sentido algebraico
 Bloque 3. Sentido de la medida y de la estimación
 Bloque 4. Sentido espacial y geometría
 Bloque 5. Relaciones y funciones
 Bloque 7. Análisis de datos y estadística
 Bloque 8. Pensamiento computacional

Competencia específica MC7.
Relevancia social, cultural y científica

Criterios de evaluación

M7.1. Reconocer contenido matemático elemental de carácter numérico, espacial o geométrico presente en manifestaciones artísticas y culturales.
 M7.2. Valorar la importancia del desarrollo de las matemáticas como herramienta para el avance social y cultural de la humanidad.
 M7.3. Valorar las matemáticas como vehículo para la resolución de problemas cotidianos del ámbito social y cultural.
 M7.4. Apreciar el carácter universal de las matemáticas, por su versatilidad, su lenguaje propio y su funcionalidad.

Saberes básicos

Bloque 1. Sentido numérico y cálculo
 Bloque 2. Sentido algebraico
 Bloque 3. Sentido de la medida y de la estimación
 Bloque 4. Sentido espacial y geometría
 Bloque 5. Relaciones y funciones
 Bloque 7. Análisis de datos y estadística
 Bloque 8. Pensamiento computacional

Competencia específica MC8.
Gestión de las emociones y de las actitudes

Criterios de evaluación

M8.1. Gestionar las emociones, las actitudes y los procesos cognitivos implicados al enfrentarse a situaciones de aprendizaje complejas relacionadas con las matemáticas.
 M8.2. Desarrollar creencias favorables hacia las matemáticas y hacia las propias capacidades en el quehacer matemático, tanto de carácter individual como en el trabajo colaborativo.
 M8.3. Transformar los errores en oportunidades de aprendizaje y encontrar vías para evitar el bloqueo en situaciones problemáticas y del trabajo matemático, así como en la gestión del trabajo en equipo

Saberes básicos

Bloque 1. Sentido numérico y cálculo
 Bloque 2. Sentido algebraico
 Bloque 3. Sentido de la medida y de la estimación
 Bloque 4. Sentido espacial y geometría
 Bloque 5. Relaciones y funciones
 Bloque 7. Análisis de datos y estadística
 Bloque 8. Pensamiento computacional

Competencia específica FQCE2.

Analizar y resolver situaciones problemáticas del ámbito de la Física y la Química utilizando la lógica científica y alternando las estrategias del trabajo individual con el trabajo en equipo.

Criterios de evaluación

FQ2.1 Analizar los enunciados de las situaciones planteadas y describir la situación a la que se pretende dar respuesta, identificando las variables que intervienen.
 FQ2.2 Elegir, al resolver un determinado problema, el tipo de estrategia más adecuada, justificando adecuadamente su elección
 FQ2.3 Buscar y seleccionar la información necesaria para la resolución de la situación en problemas suficientemente acotados
 FQ2.4 Expresar, utilizando el lenguaje matemático adecuado a su nivel, el procedimiento que se ha seguido en la resolución de un problema
 FQ2.5 Comprobar e interpretar las soluciones encontradas.
 FQ2.6 Participar en equipos de trabajo para resolver los problemas planteados asumiendo diversos roles con eficacia y responsabilidad.

Saberes básicos

Bloque 1: Metodología de la ciencia
 Bloque 2: El mundo material y sus cambios.
 Bloque 4: Interacciones

Competencia específica FQCE3.

Utilizar el conocimiento científico como instrumento del pensamiento crítico, interpretando y comunicando mensajes científicos, desarrollando argumentaciones y accediendo a fuentes fiables, para distinguir la información contrastada de los bulos y opiniones.

Criterios de evaluación

FQ3.1 Identificar algunas de las falacias más utilizadas en los discursos pseudocientíficos.

Saberes básicos

Bloque 1: Metodología de la ciencia
 Bloque 2: el mundo material y sus cambios.
 Bloque 4: interacciones

FQ3.2 Identificar los elementos representativos de un texto científico argumentativo.
 FQ3.3 Elaborar secuencias argumentativas consistentes, coherentes y congruentes, utilizando los conectores lógicos adecuados.

Competencia específica FQCE4.

Justificar la validez del modelo científico como producto dinámico que se va revisando y reconstruyendo con influencia del contexto social e histórico, atendiendo la importancia de la ciencia en el avance de las sociedades, a los riesgos de un uso inadecuado o interesado de los conocimientos y a sus limitaciones.

Criterios de evaluación

FQ4.1 Aportar ejemplos de utilización del conocimiento científico y relacionarlos con las consecuencias que han tenido para el ser humano y el desarrollo de la sociedad.
 FQ4.2 Explicar la necesidad de sistematizar de una forma u otra la nomenclatura química y la formulación de las sustancias.
 FQ4.3 Explicar el papel de las instituciones científicas del siglo XIX en el desarrollo de las ciencias físico-químicas. Analizar la cantidad de mujeres presentes y explicar las causas.
 FQ4.4 Describir las dificultades para establecer una clasificación de los elementos químicos y explicar la clasificación de Mendeleiev, su originalidad y sus limitaciones.

Saberes básicos

Bloque 1: Metodología de la ciencia
 Bloque 2: el mundo material y sus cambios.
 Bloque 4: interacciones

Competencia específica FQCE5.

Utilizar modelos de Física y Química para identificar, caracterizar y analizar algunos fenómenos naturales, así como para explicar otros fenómenos de características similares.

Criterios de evaluación

FQ5.1 Utilizar el modelo cinético-corpúscular para explicar los estados de la materia y sus cambios, así como la variación de la densidad en los cambios de estado.
 FQ5.2 Utilizar el modelo del cambio químico para explicar la transformación de unas sustancias en otras de diferentes propiedades.
 FQ5.3 Utilizar el modelo de carga e interacción eléctrica para explicar los fenómenos de atracción/repulsión eléctrica.

Saberes básicos

Bloque 1: Metodología de la ciencia
 Bloque 2: El mundo material y sus cambios.
 Bloque 4: Interacciones

Competencia específica FQCE6.

Utilizar adecuadamente el lenguaje científico propio de la Física y la Química en la interpretación y transmisión de información.

Criterios de evaluación

FQ6.1 Reconocer la terminología conceptual propia del área y utilizarla correctamente en actividades orales y escritas en formatos digitales
 FQ6.2 Leer textos, tanto argumentativos como expositivos, en formatos diversos propios del área utilizando las estrategias de comprensión lectora para obtener información y aplicarla en la reflexión sobre el contenido
 FQ6.3 Escribir textos argumentativos propios del área en diversos formatos y soportes, cuidando sus aspectos formales, aplicando las normas de corrección ortográfica y gramatical, para transmitir de forma organizada sus conocimientos con un lenguaje no discriminatorio.
 FQ6.4 Expresar oralmente textos previamente planificados, propios del área, para transmitir de forma organizada sus conocimientos con un lenguaje no discriminatorio.

Saberes básicos

Bloque 1: Metodología de la ciencia
 Bloque 2: El mundo material y sus cambios.
 Bloque 4: Interacciones

Competencia específica FQCE7.

Interpretar la información que se presenta en diferentes formatos de representación gráfica y simbólica utilizados en la Física y la Química.

Criterios de evaluación

FQ7.1 Reconocer la importancia de normalización del sistema de unidades y utilizar adecuadamente las medidas del sistema internacional.
 FQ7.2 Realizar cambios de unidades de masa, longitud, superficie y volumen.
 FQ7.3 Construir tablas de parejas de valores masa-volumen de sustancias sólidas y líquidas. Construir los gráficos representativos. FQ7.4 Predecir e interpretar representaciones $V = f(T)$; $P = f(V)$; $P = f(T)$
 FQ7.5 Reconocer el significado de fórmula química empleando símbolos químicos. Distinguir entre el uso de fórmulas químicas cuando se utilizan para representar moléculas y cuando se utilizan para representar estructuras cristalinas o poliméricas.
 FQ7.6 Interpretar las curvas de solubilidad de distintas sustancias.

Saberes básicos

Bloque 1: Metodología de la ciencia
 Bloque 2: el mundo material y sus cambios.
 Bloque 4: interacciones

FQ7.7 Elaborar e interpretar gráficos y modelos sencillos sobre las relaciones presión-volumen-temperatura de los gases.
FQ7.8 Diferenciar una mezcla y una sustancia pura mediante representaciones según el modelo de partícula
FQ7.9 Utilizar los símbolos químicos para representar una reacción química y explicar lo que significa una ecuación química ajustada. FQ7.10 Reconocer el significado submicroscópico de las relaciones existentes entre los coeficientes que acompañan a cada fórmula química.

Competencia específica FQCE8.

Distinguir las diferentes manifestaciones de la energía e identificar sus formas de transmisión, su conservación y disipación, en contextos cercanos al alumnado.

Criterios de evaluación

Criterios de evaluación

FQ8.1 Identificar los diferentes tipos de energía puestos de manifiesto en fenómenos cotidianos y en experiencias sencillas realizadas en el laboratorio
FQ8.2 Identificar el calor como un proceso de transferencia de energía entre los cuerpos a diferente temperatura y describir casos reales en los que se pone de manifiesto.
FQ8.3 Justificar la transformación de energía en los sistemas aplicando el principio de conservación de la energía y valorando la limitación que el fenómeno de la degradación de la energía supone para la optimización de los procesos de obtención de energía.
FQ8.4 Relacionar los conceptos de energía, calor y temperatura, en términos de la teoría cinéticocorpuscular y describir los mecanismos por los que se transfiere la energía térmica en diferentes situaciones cotidianas
FQ8.5 Razonar ventajas e inconvenientes de las diferentes fuentes energéticas. Enumerar medidas que contribuyen al ahorro colectivo o individual de energía. Explicar por qué la energía no puede reutilizarse sin límites.

Saberes básicos

Bloque 1: Metodología de la ciencia
Bloque 2: el mundo material y sus cambios.
Bloque 4: interacciones

FQ8.6 Explicar el fenómeno físico de la corriente eléctrica e interpretar el significado de las magnitudes intensidad de corriente, diferencia de potencial y resistencia, así como las relaciones entre ellas.
 FQ8.7 Cuantificar la energía y analizar el consumo energético, utilizando los datos suministrados por los electrodomésticos.
 FQ8.8 Calcular la energía necesaria para mantenerse un día completo y la dieta alimenticia correspondiente a dicha energía a partir de tablas del gasto calórico correspondiente a diversas actividades corporales y del valor energético de diferentes alimentos.
 FQ8.9 Reconocer la importancia y repercusiones para la sociedad y el medio ambiente de las diferentes fuentes de energía renovables y no renovables

Competencia específica FQCE9.

Identificar y caracterizar las sustancias a partir de sus propiedades físicas para relacionar los materiales de nuestro entorno con el uso que se hace de ellos

Criterios de evaluación

FQ9.1 Utilizar las propiedades características de las sustancias para proponer métodos de separación de mezclas, describiendo el material de laboratorio adecuado
 FQ9.2 Clasificar materiales por sus propiedades, relacionando las propiedades de los materiales de nuestro entorno con el uso que se hace de ellos.
 FQ9.3 Comparar las densidades de distintas sustancias (sólidos, líquidos y gases).
 FQ9.4 Distinguir entre sistemas materiales de uso cotidiano para clasificarlos en sustancias puras y mezclas, diferenciando entre sus distintos tipos

Saberes básicos

Bloque 1: Metodología de la ciencia
 Bloque 2: el mundo material y sus cambios.
 Bloque 4: interacciones

Competencia específica FQCE10.

Caracterizar los cambios químicos como transformación de unas sustancias en otras diferentes, reconociendo la importancia de las transformaciones químicas en actividades y procesos cotidianos.

	<p>Criterios de evaluación</p> <p>FQ10.1 Reconocer situaciones de la vida cotidiana en las que se producen reacciones químicas y predecir cómo la influencia de ciertos factores puede servir para controlar estos procesos, ralentizándolos o acelerándolos para solucionar problemas que afectan a nuestra calidad de vida.</p> <p>FQ10.2 Describir reacciones de interés industrial y los usos de los productos obtenidos, así como las reacciones de combustión, para justificar su importancia en la producción de energía eléctrica y otras reacciones de importancia biológica o industrial.</p> <p>FQ10.3 Utilizar los símbolos químicos para representar una reacción química como alternativa a la simbología empleada por Dalton</p> <p>FQ10.4 Explicar el significado de una ecuación química ajustada, interpretando el significado submicroscópico de las relaciones existentes entre los coeficientes que acompañan a cada fórmula química.</p>	<p>Saberes básicos</p> <p>Bloque 1: Metodología de la ciencia</p> <p>Bloque 2: el mundo material y sus cambios.</p> <p>Bloque 4: interacciones</p>
	<p><i>Competencia específica FQCE11.</i></p> <p>Identificar las interacciones como causa de las transformaciones que tienen lugar en nuestro entorno físico para poder intervenir en el mismo, modificando las condiciones que nos permitan una mejora en nuestras condiciones de vida.</p>	
	<p>Criterios de evaluación</p> <p>FQ11.1 Reconocer las distintas fuerzas que aparecen en la naturaleza y los distintos fenómenos asociados a ellas.</p> <p>FQ11.2 Relacionar las fuerzas con los efectos que producen y comprobar esta relación experimentalmente, registrando los resultados en tablas y representaciones gráficas</p>	<p>Saberes básicos</p> <p>Bloque 1: Metodología de la ciencia</p> <p>Bloque 2: El mundo material y sus cambios.</p> <p>Bloque 4: Interacciones</p>
<p>1.1.2 Valoración general del progreso del alumnado</p>	<p>Instrumentos de recogida de información</p> <p>Lista de control del comportamiento y trabajo diario</p> <p>Pruebas de seguimiento</p> <p>Informe de laboratorio</p> <p>Rubrica de trabajo escrito y oral</p> <p>Resolución de problemas</p>	<p>Criterios para la calificación cualitativa y cuantitativa</p> <p>La calificación final ordinaria se calculará con la media ponderada de los diferentes criterios de evaluación y grado de adquisición de las competencias específicas de todas las situaciones de aprendizaje del curso. A lo largo del curso se irán estableciendo y diseñando pruebas variadas para que el alumnado pueda ir demostrando la adquisición de las competencias que no haya adquirido en primera instancia. El profesorado de la materia podría</p>

Medidas de respuesta educativa para la inclusión

optar, de forma extraordinaria y siempre en función de la disponibilidad de tiempo, por realizar unas pruebas globales en el mes de junio, referidas a los saberes básicos del curso no superados y a las competencias no adquiridas. Superadas estas pruebas, que serían variadas y similares a las descritas a lo largo del curso, se daría la materia por superada.

- Medidas de flexibilización: más tiempo en la entrega de tareas, en la realización de pruebas, no contar faltas de ortografía, ...
- Medidas de aprendizaje: diferentes soportes de información, metodologías, adecuación de la unidad y de las pruebas, ...
- Medidas de acceso: colocarlo delante, sin distractores, ...

4.- Esquema / temporización de las unidades de programación.

Ámbito Científico 3º PDC

1ª Evaluación

- UD1. (FQ): El átomo
- UD2. (FQ): Magnitudes y unidades
- UD1. (MAT): Números naturales
- UD2. (MAT): Números enteros y decimales
- UD1. (BG): Composición y organización de los seres vivos
- UD2 (BG): Cuerpo humano

2ª Evaluación

- UD3. (FQ): El mundo material y sus cambios
- UD4. (FQ): La energía
- UD3. (MAT): Álgebra

UD4. (MAT): Geometría
UD3 (BG): Hábitos saludables
UD4 (BG): La Tierra y el Universo

3ª Evaluación

UD5. (FQ): Estudio del movimiento
UD6. (FQ): Estudio de las fuerzas
UD5. (MAT): Relaciones y funciones.
UD6. (MAT): Análisis de datos y estadística
UD5. (BG): Sostenibilidad

5.- Actividades complementarias y extraescolares del departamento.

- Charlas 11 F